

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Τὰ προϊστορικά, καὶ μέχρι Σόλωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Πανάρχαιοι τύχαι τῆς χώρας.

Μεταξὺ δὲ τῶν πολιτευμάτων, ἅτινα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ προϊόντος πνεύματος τῆς ἐλευθερίας παρεξέκλιναν βαθμηδὸν ἐκ τοῦ ἀπολύτου συστήματος τῶν Ἀνάκτων μέχρι τῆς ἄκρας δημοκρατίας, τὸ ἐπισημότερον ἀναδειχθὲν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρξε τὸ τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ὃ διετυπώθησαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τῶν Ἰωνικῶν χωρῶν, μετ' ὀλίγων, καί, τὸ πλεῖστον, ἀγνώστων παραλλαγῶν.

Ἦσαν δ' αἱ Ἀθῆναι πρωτεύουσα χώρας ἑκτασιν μὲν ἐχούσης 40 περίπου Γερμανικῶν τετραγωνικῶν μιλίων (1), ὁρεινῆς δέ, περιβόρητου καὶ ὑπ' ἀκτῶν ἀποβρώγων περιβαλλομένης, τῆς φερωνύμου Ἀττικῆς (2), ἣτις καὶ ἤδη γνωρίζεται, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐμαρτυρεῖτο, ὡς ἄφορος καὶ λεπτόγεως. Οὕτω λέγει ὁ Στράβων περὶ αὐτῆς (3).

(1) Bæckh, Staatshh. d. Ath. I, 34.

(2) Στρβ. Θ, 397. 391.

(3) Θ, 602.

« Ἡ χώρα τῶν Μεγαρέων παράλυτος, καθάπερ καὶ ἡ Ἀττική ». Τούτου δ' ἕνεκα ὀλίγον προὔκάλει τὴν πλεονεξίαν τῶν ξένων, καὶ ἔμεινεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐλληνικὴν χώραν ἀστασίαστος, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν σταθερῶς οἰκουμένη, κατὰ Θουκυδίδην (4). « Τὴν γοῦν Ἀττικὴν, ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὔσαν, ἄνθρωποι ὥκουν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ »· ἐξ οὗ καὶ πρωϊμώτερον τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἦν ἐπόμενον ν' ἀναπτυχθῶσιν ἐν αὐτῇ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς καὶ ἐγγύριος πολιτικὴ ἱστορία.

Καὶ πολλὰ μὲν ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν ἀπωτάτων αὐτῆς συμβάντων καὶ χρόνων, ἰδίως αἱ καλούμεναι Ἀττίδες, ὡς ἡ τοῦ Ἑλλανίκου, πρὸ τῶν Πελοποννησιακῶν, ἡ τοῦ Κλεοδήμου, ἐπὶ Φιλίππου, ἡ τοῦ Μιλησαγόρου καὶ τοῦ Φανεδήμου, ἐποχῆς ἀγνώστου, καὶ αἱ τοῦ Δήμωνος, τοῦ Ἀνδροτίωνος, τοῦ Φιλοχώρα, τοῦ Ἰστρου, καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν. Ἀλλὰ τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, γνωστῶν μόνον ἐκ τῶν μνημονευόντων αὐτὰ συγγραφέων (5), ὀλίγα διεσώθησαν ἀποσπάσματα (6). Περιεῖχον δέ, ὡς εἰκός, καὶ αἱ τοπικαὶ τῆς Ἀττικῆς παραδόσεις καὶ τὰ πανάρχαια ἱστορήματα πολλὰ τὰ μὴ κυρίως ἱστορικά, καὶ εἰς θρησκευτικὴν συμβολικὴν ἀνήκοντα μᾶλλον. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μύθων αὐτῶν, καὶ ἐξ ἄλλων ἀμυδρῶν τεκμηρίων δύνανται γενικά τινα νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα περὶ τῆς ἐν τοῖς ἀπωτάτοις χρόνοις τύχης τῆς χώρας καὶ τοῦ οἰκοῦντος αὐτὴν λαοῦ.

Ἐν δὲ τῶν σπουδαιότερων τεκμηρίων τούτων ἐστὶν ἡ

(4) Α, 2.

(5) Διον. Ἀλικ.—Στράβ.—Παυσ.—Σουίδ. κτλ.

(6) Ἑλλανίκου, ἐκδ. Sturz.—Ἀνδροτίωνος καὶ Ἰστρου, συλλ. Lenz, ἐκδ. Siebelis.

πολυωνυμία τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτι-
 ες, καθ' Ἡρόδοτον (7), ὅτε μὲν Πελασγοί, κατὰ τὴν δό-
 ξαν αὐτοῦ, κατεῖχον τὴν Ἑλλάδα, ἦσαν Πελασγοὶ καὶ αὐ-
 τοί, καὶ ὠνομάζοντο Κραναοί· εἶτα δέ, τοῦ Κέκροπος βα-
 σιλεύοντος, ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι, Ἀθηναῖοι μετω-
 νομάσθησαν ὅτε ὁ Ἐρεχθεὺς διεδέχθη τὸν Κέκροπα, καὶ
 αὐτοὶ Ἴωνα τὸν Εὐρύθου, τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, ἔλαβον τὴν
 ἐπωνυμίαν Ἰώνων. Ἡ δὲ χώρα, Ἀττικὴ μὲν ἐκλήθη, κατὰ
 μαρτυρίας ὧν μνημονεύει ὁ Στράβων (8), ἀπὸ Ἀκταίω-
 νος, κατὰ δ' αὐτὴν τοῦ γεωγράφου τὴν γνώμην (9), ἀπὸ
 τῶν ἀκτῶν αὐτῆς· Ἀτθίς δὲ καὶ Ἀττικὴ, ἀπὸ Ἀτθίδος
 τῆς θυγατρὸς τοῦ Κραναοῦ, ἥ, ἀληθέστερον, ἐπίσης ἐκ τῶν
 ἀκτῶν· Μοψοπία δὲ ἀπὸ ὑποτιθεμένου τινὸς ἐγγχωρίου Βα-
 σιλέως Μοψόπου· Ἰωνία δ' ἀπὸ Ἴωνος· Ποσειδονία δ' ἀπὸ
 Ποσειδῶνος, καὶ Ἀθῆναι ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς.

Δηλοῦσι δὲ βεβαίως τινὲς καὶ, ἂν οὐχὶ πᾶσαι, αἱ ἀλ-
 λοιώσεις αὗται τῶν ὀνομάτων μεταβολὰς τύχης καὶ περι-
 στάσεων τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐσωτερικὰς μᾶλ-
 λον ἀνατροπὰς καὶ μεταρρύθμισεις, παρὰ ἐξωτερικὴν βίαν
 ἢ κατακτήσεις ἢ ξένων φυλῶν ἐποικήσεις· οὐδ' ὑπάρχει
 ἱστορικὴ ἀπόδειξις ἢ καὶ νύξις, ὅτι ἡ μετάπτωσις τοῦ ὀνόμα-
 τος τῶν Πελασγῶν Κραναῶν εἰς Κεκροπίδας Ἀθηναίους
 ἦν ἀποτέλεσμα ξένης εἰσβολῆς καὶ ἐκδιώξεως ἢ ἐξολο-
 θρεύσεως τοῦ παλαιοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐξ ἐναντίας δ' ἐδραία ἦν μάλιστα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις
 ἡ πεποίθησις τῆς γνησίας τῶν Ἀθηναίων αὐτοχθονίας (10),

(7) H, 44.

(8) Θ, 608.

(9) Θ, 397.

(10) Θουκ. Α, 2.

ἥς καὶ ἔμβλημα ἔφερον τὸν τέττιγα εἰς κόσμον τῆς κεφαλῆς, ὡς γηγενεῖς δῆθεν, καθ' Ἡρόδοτον (11), «μοῦνοι ἐόντες οὐ μεταράσται Ἑλλήνων», οὔτε ἄλλοθεν ἐπ' ἐρήμην ἐπελθόντες τὴν χώραν, οὔτε τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατοίκους ἐκβαλόντες, ἢ ἐκ παντοίων συλλεγέστες φυλῶν, ὅπερ, πανηγυρίζων αὐτούς, ἐξαίρει ὁ Ἰσοκράτης (12), οὔτε κἄν, ὡς ὑπετίθεντο ἄλλοι Ἕλληνες, ξένους καὶ βαρβάρους δεχθέντες ἐξευγενιστάς, κατὰ τοῦ Πλάτωνος τὴν πεποιθήσιν (13). ἀλλ' Ἕλληνες ἀμιγεῖς, τὴν ἑαυτῶν γῆν ἀμετακινήτως καὶ νομίμως οἰκοῦντες ἀπὸ χρόνων κἄν ἀπροσίτων εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐνθύμησιν.

Καὶ ὑπάρχουσι μὲν οἱ λέγοντες ἐξ Αἰγύπτου τοὺς ἀρχαιοτάτους τῆς χώρας οἰκιστάς προελθόντας, τὸν Ἐρεχθέα πρῶτοι ὁ Διόδωρος (14) καὶ ὁ Χάραξ (15), καὶ τὸν Κέκροπα ὁ Εὐσέβιος, μεθ' ὃν οἱ γραμματικοὶ Τζέτζης, Σουΐδας (16), καὶ ἄλλοι, ἐν ᾧ ὁ Διόδωρος ἀντ' αὐτοῦ ἀναφέρει Πετεών, τὸν πατέρα τοῦ Μενεσθέως. Ἀλλ' ἡ ἐναντία δόξα ἐπεκράτει παρὰ πᾶσι τοῖς ἀρχαιοτέροις· καὶ ὁ μὲν Ἐρεχθεὺς λέγεται γηγενὴς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (17) καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (18), υἱὸς τῆς γῆς ἐκ τοῦ Ἡφαίστου, καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς ὑπὸ τῆς Θεᾶς αὐτῆς τραφεῖς, ὡς προσωποποιήσις τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ, καὶ ἦν ὁ αὐτὸς τῷ Ἐρι-

(11) Z, 161.— Ἰδ. καὶ A, 56.

(12) Ἰσοκρ. Πανηγ. 4.

(13) Μενέξ. σ. 245, d.

(14) A, 29.

(15) Ἐν σχολ. Ἀριστείδ. Παναθ. Γ, σ. 17, ἔκδ. Dind.

(16) Ὀμ. Ἰλ. B, 552.

(17) H, 55.— Καὶ Διον. Ἀλικ. Ἀποσπ. ΙΔ, 4, κτλ.

(18) Ἰλ. B, 553.

ονίφ (19), οὗ ἡ δρακοντόπους φύσις (20) ἦν αὐτὸ τῆς
 θαγενείας τὸ ἔμβλημα. Ὁ δὲ Κέκροψ ἦν, κατ' Ἀπολλό-
 ωρον (21) καὶ αὐτὸς « αὐτόχθων, συμφυὲς ἔχων σῶμα
 ἀνδρὸς καὶ δράκοντος ». Ἐξ ἐναντίας δὲ καὶ αὐτὴ μάλιστα
 Αἰγυπτιακὴ Σάις, ἀφ' ἧς οἱ μεταγενέστεροι, ἀπὸ τῶν
 χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου (22), ἢ πιθανώτερον ἀπὸ μόνον
 τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων (23), ἔφερον τοὺς ὑποτιθεμένους
 ἐκείνους ἀποίκους, ἐπιστεύετο ὑπὸ τινων (24) ὡς αὐτὴ ἐξ
 Ἀθηνῶν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν δεχθεῖσα. Ὁ δὲ Πλάτων
 πρεσβεύει τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ἀρχαιότερον τοῦ
 αἰγυπτιακοῦ (25), μνημονεύων τοῦ ἐν τῷ πέπλῳ τῆς
 Ἀθηνᾶς (26) ἐνυφασμένου παναρχαίου πολέμου τῶν Ἀθη-
 ναίων κατὰ τῆς Ἀτλαντίδος, ἣν τινες ἐνόμισαν ὅτι πρέπει
 νὰ θεωρήσωσιν ὡς οὖσαν αὐτὴν τὴν Ἀμερικὴν, ἐν ᾧ ἄλλοι,
 πιθανώτερον ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς τὴν Ἀρκαδίαν (27), τὴν μό-
 νην ἣτις μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκαυχᾶτο ἐπὶ αὐτοχθονίᾳ (28),
 καὶ ἣτις ἐπομένως ἀρχαιότατα, ὡς καὶ ἡ Ἀττική, ἀνε-
 πτύχθη εἰς βαθμὸν τινα ἀγροίκου ὀργανισμοῦ. Καὶ τῷ ὄντι

(19) Πίνδ. καὶ Δαναῖς ἐν Ἀρποκρ. φ. Αὐτόχθων. — Εὐριπ. Ἴων, 21. —
 Ἀπολλόδ. Γ, 14, 6. — 15, 1. — Ἰδ. Πλάτ. Τίμ. 6.

(20) Hygin.

(21) Γ. 14, 1.

(22) Ἐν Εὐσεβ. Προπαρ. Εὐαγγ. Ι, 10, Τρικάρηνος, οὐχὶ πιθανῶς εἰς τὸν
 ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Θεόπομπον ἀποδιδόμενος.

(23) Διόδ. Α, 28, κτλ. ἐπὶ Αὐγούστου.

(24) Ὁ Ἀτθιδογράφος Φανόδημος, καὶ Καλλισθένης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀριστο-
 τέλους. Ἰδ. Siebelis, ἐν Phanod. Fragm. σ. 3 καὶ 80.

(25) Τίμ. σ. 23. — Κριτ. σ. 109.

(26) Σχ. Πλάτ. Πολ. Α, 243.

(27) Müller, d. sacris Minerv. Poliadis, σ. 6. — Ἰδ. Baudelot, Hist.
 de l'Acad. Ι, V, σ. 49. — Bailly, lettres sur l'Atlantide de Platon, σ.
 356. — Ast, Platons Leben u. Schriften, σ. 374. — Bach, ad Solon. re-
 liq. σ. 37-56.

(28) Αἰσχ. Π. Παραπρεσβ. 424.

μία τῶν κωμῶν αὐτῆς διετήρησε τὸ ὄνομα Ἀτλαντίδος, ὡς καὶ ἑτέρα, παρὰ Μαντίνειαν, τὸ τῆς Μαίρας, ἐπωνύμου μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀτλαντος, ἣν, κατὰ Πausανίαν (29), ἐτίμων οἱ Μαντινεῖς καὶ οἱ Τεγεᾶται. Ὑπῆρχε δὲ καὶ μεγάλη, πανάρχαιος ἀναμφιβόλως, σχέσις μεταξὺ τῆς τῶν Ἀθηναίων Πολιάδος Ἀθηναῖς, καὶ τῆς τῶν Ἀρκάδων Ἀλέας.

Ἐτι δὲ προσapoδείκνυσι τὴν μεγάλην τῆς πόλεως ἀρχαιότητα, καὶ τὴν ἐν ἀπωτάτοις χρόνοις ἑκτασιν τῆς ἐπιβροῆς καὶ δυνάμεως αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἡ διάδοσις τοῦ ὀνόματος αὐτῆς εἰς διαφόρους Ἑλληνίδας πόλεις, εἰς τὰς Ἀθήνας Διάδας ἐν Εὐβοίᾳ (30), τὰς παρὰ τὴν Κωπαΐδα Ἀθήνας, αἵτινες, ὡς καὶ ἡ παρακειμένη Ἐλευσίς, κατεποντίσθησαν ὑπὸ τῆς λίμνης (31), καὶ ἄλλας ἐξ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη (32).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἀνακτες καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν τῆς χώρας διαίρεσις.

Ὡς δι' αὐτῶν τῶν μύθων καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων παραδόσεων διαφαίνεται, εἶχε καὶ ἡ Ἀττικὴ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους περὶ ὧν μνημονεύει ἡ ἱστορία, κοινὸν μετὰ πάσης

(29) H, 12, 48.

(30) Στράβ. I, 684.

(31) Στράβ. Θ. 624—Πausαν. Θ. 24.

(32) Στέφ. Βυζ. φ. Ἀθηναί.

τῆς Ἑλλάδος τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν, ὑπ' Ἀνάκτων
 κυβερνωμένη. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς
 βασιλέων, ὧν τὰ ὀνόματα σχεδὸν μόνον ἀποτελοῦσι πᾶσαν
 τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, οἱ πλεῖ-
 στοι εἰσὶ μυθικὰ πρόσωπα μᾶλλον, καὶ προσωποποιήσεις
 τοπικῶν περιστάσεων· διὸ καὶ διαφωνοῦσι πολλάκις αἱ
 γνώμαι, περὶ αὐτῶν διαλαμβάνουσιν πηγαί, ὁ Ἀπολλό-
 δωρος (1), ὁ Ἰουστίνος (2), τὰ Πάρια μάρμαρα καὶ ὁ Εὐ-
 σέβιος, καὶ μάλιστα ἐπροσπάθησάν τινες τῶν νεωτέρων, ὡς
 ὁ Κορσίνης (3) καὶ ὁ Larcher (4) νὰ συμβιβάσωσι τὰς περὶ
 αὐτῶν διηγήσεις (5), καὶ ν' ἀναγάγωσιν εἰς ἱστορικὴν ἀλ-
 ληλουχίαν τ' ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα ταῦτα πρόσωπα,
 ὧν καὶ αὕτη ἡ γενεαλογία, πολλάκις διατεμνομένη, συμ-
 πληροῦται διὰ παρενθέσεως υἱῶν Θεῶν καὶ γηγενῶν αὐ-
 τοχθόνων. Οὕτως ὁ Ἐριχθόνιος, υἱὸς τοῦ Ἡφαίστου καὶ
 τῆς Ἥρας, ἢ τῆς Ἀθηνᾶς, ἄλλην σχέσιν δὲν εἶχε μετὰ
 τοῦ Κέκροπος, ἢ ὅτι ἀνετράφη ὑπὸ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ·
 ὁ ὑποτιθέμενος ἱστορικὸς βασιλεύς, ὁ Ἐρεχθεύς, ἦν ἐν τῇ
 τοπικῇ λατρείᾳ αὐτὸς ὁ Ποσειδών, οὗ οἱ ἱερεῖς, οἱ Ἐτεο-
 βουτάδαι, ἐλέγοντο ἀπόγονοι τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἐρεχθέως
 Βούτου (6)· καὶ ὁ Κραναὸς καὶ ὁ Ἀκταῖος ἦσαν τοπικῶν
 ἐπωνυμιῶν, ὁ δ' Ἀμφικτύων πολιτικῆς διατάξεως πρωτο-
 ποιήσεις.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν ὡς πρῶτον καὶ ἀρχαιότατον

(1) Γ, 14.

(2) II, 6.

(3) Fasti Attici, III, σ. L.

(4) T. VII, σ. 277.

(5) Ἰδ. κυρίως Meursii regnum atticum, seu de regibus atheniensium
 L. I καὶ II. — Clavier, I, σ. 133-165. — On the Kings of Attica before
 Theseus, ἐν τῷ Philol. Mus. T. II σ. 345-372.

(6) Πaus. A, 26.

τῶν βασιλέων τούτων τάττουσι τὸν *Κέκροπα*. Ὁ δ' *Ὀγύγης*, ἀφ' οὗ ἄρχεται ἡ σειρά παρ' *Εὐσεβίῳ* (7), προῆλθεν ἐκ *Βοιωτίας*, πρωσοποποίησις ὧν τοῦ ὠγυγίου κατακλισμοῦ, παναρχαίου πλημμύρας τῆς *Κωπαίδος* (8). Κατὰ *Παυσανίαν* δέ, καὶ αὐτοῦ προηγῆθη ὁ *Ἀκταῖος*, ὁ ἐπώνυμος τῆς *Ἀκτῆς*, μιᾶς τῶν τοπικῶν τῆς *Ἀττικῆς* διακρίσεων, καὶ αὐτοῦ γαμβρὸς μόνον ἦν ὁ *Κέκροψ*, μετὰ τῆς θυγατρὸς λαβὼν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. Καὶ εἶχε μὲν υἱὸν ὁ *Κέκροψ* τὸν *Ἐρυσίχθονα*, οὗ τὸ ὄνομα φαίνεται ἄλλος μόνον σχηματισμὸς τοῦ *Ἐριχθονίου* καὶ τοῦ *Ἐρεχθέως*· ἀλλ' ὁ *Ἐρυσίχθων* λέγεται ἀποθανὼν πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, παρ' οὗ διεδέχθησαν ἀλλεπαλλήλως τὸν θρόνον ὁ *Κραναός*, ὁ *Ἀμφικτύων*, καὶ ὁ *Ἐριχθόνιος*, ἄσχετοι συγγενείας πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόπου καὶ λαοῦ παραστάτης, τῆς *Κραναᾶς*, ἀρχαίας ἐπωνυμίας τοῦ ἄστεος (9), καὶ τῶν *Κραναῶν*, ὡς λέγεται ὅτι ἐκαλοῦντο τὸ πρῶτον οἱ *Ἀθηναῖοι* (10)· ὁ δεύτερος, θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ τινὸς ὀργανισμοῦ, συνδέσαντος πιθανῶς τὰς κώμας τῆς *Ἀττικῆς* καθ' ὃν χρόνον καὶ τρόπον συνέστη ὁ *Δελφικός*· καὶ ὁ τρίτος, πρόσωπον μυθικόν, αἰνιττόμενον τοῦ *Ἀττικοῦ* γένους τὴν αὐτοχθονίαν. Ἀπὸ δ' *Ἐριχθονίου* ἄρχεται τακτικὴ διαδοχῆς σειρά· ἀλλ' ὁ πάππος καὶ ὁ ἔγγονος, ὁ *Ἐριχθόνιος* καὶ ὁ *Ἐρεχθεύς*, ἦσαν κυρίως δύο σχηματισμοὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ σχολιαστὴς τῆς *Ἰλιάδος* (11)· ὁ δ' *Ἀπολλόδωρος* (12),

(7) *Χρον.* Α, σ. 226. *Προσ. Εὐαγγ.* I, 10, σ. 489.

(8) *Müll. Orch.* σ. 129

(9) *Ἀριστοφ. Λυσιστρ.* 480.— *Ἀχαρν.* 75.

(10) *Ἡρόδ.* H, 44.

(11) B, 547.

(12) Γ, 15, 1. — *Ἰδ. καὶ Bæckh, Abh. d. Berl. Acad.* 1816, σ. 117. — *Müll. de sacr. Minerv. Pol.* σ. 1.

ἀντὶ τοῦ παρὰ πάντων τῶν λοιπῶν ἀναφερομένου Ποσει-
 δῶνος Ἐρεχθέως, ἔχει Ποσειδῶνα Ἐριχθόνιον, καὶ ὁ Ἰου-
 στῖνος ἀπαριθμεῖ βασιλεῖς τὸν Ἀμφικτύονα, τὸν Ἐρεχθέα
 καὶ τὸν Αἰγέα, τοὺς μεταξὺ πάντας, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἐρι-
 χθόνιον, παραλείπων. Πρῶτος δ' ὁ Εὐριπίδης (13), καὶ μετ'
 αὐτὸν ὁ Πλάτων (14), καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ νεώτεροι, ἐκ-
 λαμβάνουσι τὰ δύο πρόσωπα ὡς διακεκριμένα, καὶ παρεμ-
 βάλλουσι μεταξὺ αὐτῶν τὸν Πανδίωνα, ὅστις εἶναι πιθα-
 νῶς ἡ προσωποποίησις τῆς φυλετικῆς ἐορτῆς τῶν Παν-
 δίων (15). Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὕτω πάλιν ἔμενε χάσμα εἰς
 τοὺς χρονολογικοὺς αὐτῶν ὑπολογισμούς, ἢ εἰς τὰς ἐθνι-
 κὰς ἀναμνήσεις, ἀνεδιπλασίασαν τὸν Κέκροπα καὶ τὸν Παν-
 δίωνα εἰς Κέκροπα Β'. καὶ Πανδίωνα Β'., καὶ παρενέ-
 βαλον αὐτοὺς μεταξὺ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοῦ Αἰγέως,
 ὅστις κυρίως ἦτον ὁ Ποσειδῶν, ὁ Θεὸς τοῦ Αἰγαίου, τῶν
 δίκην αἰγῶν σκιρτώντων κυμάτων, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ δὲν
 εἶχε συγγενικὴν ἀλληλουχίαν μετὰ τῶν Ἐρεχθιδῶν, ἀλλ'
 ἐλέγετο θετὸς μόνον· ἦτο δὲ πατὴρ τοῦ Θησέως, ἀφ' οὗ
 ἄρχεται νέα πολιτικὴ πραγμάτων τάξις ἐν Ἀθήναις.

Τὸ κράτος τοῦτο τῶν Ἀνάκτων ὑποτίθεται εἰκότως διοι-
 κητικὴν ἐνότητα εἰς τὰς ὑπ' αὐτοὺς διατελούσας χώρας·
 καὶ ὁμοῦς δόξα ἐπεκράτει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ ὁ Θουκυ-
 δίδης λέγει (16), ὅτι αἱ πόλεις καὶ κῶμαι, ἐξ ὧν συνέκειτο
 ἡ Ἀττικὴ ἐπὶ τῶν πρώτων βασιλέων καὶ μέχρι Κέκροπος,
 διετέλουν ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ εἶχον ἴδια Πρυ-
 τανεῖα καὶ ἄρχοντας. Ἡ ἔποψις ὁμοῦς αὕτη εἶναι ἴσως ἀπῆ-

(13) Ἰων, σ. 280.

(14) Κριτ. Σ. 110.

(15) Δημοσθ. κ. Μειδ. σ. 517.

(16) Β, 15.— Ἰδ. καὶ Πλούτ. Β. Θησ. ΚΔ.

χῆσις μόνον μεταγενεστέρας πολιτικῆς καταστάσεως. Οὐδ' αὐτὸς δ' ὁ ἱστορούμενος πόλεμος τῶν Ἐλευσινίων ὑπὸ τὸν Θρᾶκα Εὐμολπον κατὰ τοῦ Ἐρεχθέως (17) δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόδειξις τῆς τοιαύτης τῶν πόλεων ἀνεξαρτησίας, οὐχὶ διότι ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου (18) ἐξηγεῖ αὐτὸν ὡς ἐπανάστασιν, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸν λόγον ὅτι, ὡς φαίνεται, ἡ Ἐλευσίς ἀρχαιότατα δὲν κατελογίζετο μετὰ τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' εἶχεν ἰδίους βασιλεῖς, ὡς τὸν Κελεόν, συγγενεῖς μόνον τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀνάκτων (19).

Ἀλλὰ σύνδεσμός τις καὶ μεταξὺ τινῶν ἐκ τῶν πόλεων αἵτινες ὑπετίθεντο ἀνεξάρτητοι φαίνεται οὐχ ἥττον ὅτι ὑπῆρχε, καὶ τοιοῦτον βεβαίως αἰνίττεται τὸ ὄνομα τῆς Μαραθωνικῆς Τετραπόλεως, περιλαμβανούσης τὸν Μαραθῶνα, τὴν Οἰνόην, τὴν Τρικόρυθον καὶ τὴν Προβάλινθον. Καὶ παρέμεινε μὲν τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις, ὅτε ἄλλον ὀργανισμόν εἶχεν ἡ Ἀττικὴ, λέγεται ὅμως ὑφιστάμενον καὶ πρὸ τοῦ Κέκροπος· διότι οὗτος, κατὰ Φιλόχωρον (20), πορθουμένης τῆς Ἀττικῆς κατὰ θάλασσαν μὲν ὑπὸ Καρῶν, κατὰ ξηρὰν δ' ὑπ' Ἀόνων τῶν Βοιωτῶν, πρῶτος θεωρεῖται ὡς συνδέσας ἢ συνοικήσας τὰς διεσπαρμένους αὐτῆς κώμας καὶ τὰ χωρία εἰς δώδεκα πόλεις, αἵτινες ἦσαν ἡ Κεκροπία, ἣτις μετὰ ταῦτα ὠνομάσθη Ἀθῆναι, ἡ ἄρα τότε ἤδη ὑφισταμένη *Μαραθωνικὴ Τετράπολις*, ἡ Ἐπακρία, ἡ Δεκέλεια, ἡ Ἐλευσίς, ἡ Ἀφιδνα, τὸ Θορικόν, ἡ Βραυρών, τὸ Κύθηρον, ἡ Σφηττός, ἡ Κηφισία καὶ τὸ Φάληρον. Κατὰ ταῦτα ὑποτίθεται ὁ Κέκροψ ὀργα-

(17) Ἀπολλόδ. Γ, 15, 4.

(18) Σχολ. εἰς Εὐριπ. Φοινισσ. 865.

(19) Ἀπολλόδ. Α, 5, 1.

(20) Ἐν Στράβ. Θ', Σ. 609.

νίσας τὴν Ἀττικὴν εἰς δωδεκάπολιν, καθ' ὃ σύστημα βλέπομεν ἐφηρμοσμένον παλαιάτατα εἰς Αἰγιάλειαν, εἰς Τυρρηνίαν, καὶ ἀλλαχοῦ ὅπου ἐπεκράτουν οἱ Πελασγοί. Πλὴν δὲ τῆς Τετραπόλεως, ἥς τὸ ὄνομα μόνον, ὡς ἀρχαίας παραδόσεως λείψανον, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ ὀργανισμός, διετηρήθη καὶ ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀπαντᾶται ἐπ' αὐτῶν καὶ τὸ τῆς Ἐπακρίας, οὐχὶ πόλιν, ἀλλ' ὅλην χώραν ἐμφαίνον, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προῆλθεν ἐξ ἐπίσης ἀρχαιότατα ὑφισταμένου βεβαίως καὶ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο κωμῶν συνδέσμου. Μνημονεύεται δ' ὑπὸ Πολυδεύκους (21) καὶ Τετράκωμος, συγκειμένη ἐκ τῶν κωμῶν Πειραιῶς, Φαλήρου, Ξυπέτης καὶ Θυμοιτάδων, ἧτις ἀναμφιδόλως ὁμοίαν καὶ ἐπίσης ἀρχαίαν εἶχε τὴν καταγωγὴν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀμυδρὰν ταύτην ἀνάμνησιν ἀρχαίας Ἀττικῆς δωδεκαπόλεως, ἡ πρώτη ἱστορικώτερον μνημονευομένη, καὶ θετικωτέρα, καθ' ὃ ἐπὶ τοπικῆς βάσεως στηριζομένη διαίρεσις, εἶναι ἡ ἀποδοθεῖσα εἰς τοὺς υἱοὺς Πανδίωνος τοῦ Β', οἵτινες, κατὰ Σοφοκλέα (22) καὶ κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (23), ἦσαν ὁ Νίσος, ὁ Αἰγεὺς (ὅστις ὁμῶς λέγεται θετὸς μόνον), ὁ Πάλλας καὶ ὁ Λύκος.

Ἐκ τούτων ὁ μὲν Νίσος ἐλέγετο λαβὼν εἰς μερίδα αὐτοῦ τὰ Μέγαρα, πρὶν αὐτόνομα, δι' ἐπιγαμίας δὲ τῷ Πανδίονι περιελθόντα. Τὸν δὲ μετὰ τῆς Ἀττικῆς ἀρχαῖον δεσμὸν τῶν Μεγάρων ἀποδεικνύει καὶ ἡ, κατὰ Πλούταρχον (24), ὑπὸ τοῦ Θησέως εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἰδρυθεῖσα στήλη, καὶ διακρίνουσα τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς διὰ

(21) Δ, 105.

(22) Ἐν Στράβ. Θ', 392.

(23) Σφ. 1223. Λυσιστρ. 58.

(24) Β. Θησ. ΚΔ.

τῶν λέξεων· « *Τάδ' οὐχὶ Πελοπόννησος ἀλλ' Ἰωνία* ». Ἐπωνυμος δὲ τοῦ Νίσου ἦν ὁ λιμὴν τῶν Μεγάρων, ἡ Νίσαια, ἢ τ' ἀνάπαλιν.

Ὁ δ' Αἰγεύς, καίτοι θετός, ἔλαβε τὴν Ἀκτὴν, τὴν προσκειμένην τῷ Αἰγαίῳ, μετὰ τοῦ Ἄστεος καὶ τῆς περιῆς πεδιάδος.

Ὁ δὲ Λύκος ἔλαβε τὴν Διακρίαν, τὴν ὀρεινὴν βορείαν τοῦ τόπου πλευράν.

Ὁ Πάλλας δ' ἔλαβε τὴν Παραλίαν, ἥτοι τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν.

Ἦν δ' ἡ γενικὴ αὕτη τριπλῇ, ἢ μᾶλλον τετραπλῇ διαίρεσις τῆς Ἀττικῆς (ἐξαιρέσει τῶν Μεγάρων) εἰς Ἀκτὴν μετὰ Πεδιάδος, εἰς Διάκριαν καὶ εἰς Παραλίαν, οὐχὶ μυθική τις, ἀλλὰ φυσική, ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ τόπου πηγάζουσα, καὶ ἱστορικῶς πάντως ἐπικρατήσασα κατ' ἀρχαιοτάτην τινὰ ἐποχὴν, διότι αἱ ἐπωνυμίαι αὐτῆς ἐξηκολούθησαν διατηρούμεναι ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ καὶ μεταγενεστέρως, ὡς ἐπὶ Πεισιστράτου, ὅτε διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (25), ὅτι τῶν Παραλίων προΐστατο ὁ Μεγακλῆς, τῶν ἐκ τοῦ Πεδίου ὁ Λυκοῦργος, καὶ ὁ Πεισίστρατος τῶν Ὑπερακρίων, οὓς ὁ Πλούταρχος καλεῖ διὰ τῆς ἄλλης μορφῆς τῆς λέξεως Διακρίους (26).

Λέγονται δ' ἐκ τῶν υἱῶν τούτων τοῦ Πανδίωνος ὁ μὲν Νίσος προδοθεὶς ὑπὸ τῆς θυγατρὸς του Σκύλλης εἰς τὸν Μίνωα, ὅστις ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς τὰ Μέγαρα, μετὰ ταῦτα ἐκδωρισθέντα. Ὁ δὲ Λύκος λέγεται ἐξελαθεὶς ὑπὸ τοῦ Αἰγέως, καὶ καταφυγὼν εἰς Λυκίαν (27)· καὶ ὁ

(25) Α, 59.

(26) Β. Σόλ. ΙΓ.

(27) Ἡρόδ. Α, 173.

Πάλλας τέλος εκπεσὼν ὑπὸ τοῦ Θησέως (28), ὅστις οὕτω κατώρθωσε τὴν ἐνότητα πάσης τῆς χώρας, ἐξαιρουμένης τῆς Μεγαρίδος.

Ἀναφέρεται δὲ καὶ τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ ἀρχαιοτάτη διαίρεσις εἰς τέσσαρας φυλάς, πρὸς τὴν τοπικὴν ἐκείνην μέχρι τινὸς ἀντιστοιχοῦσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς ἀποδεικνύουσα. Ἡ δ' εἰς ἀλληλουχίαν καὶ ὠρισμένους χρόνους τείνουσα νὰ συναρμολογῇ τὰς πλανωμένας παραδόσεις ἱστορικὴ αὐτῶν ἐξεργασία πρεσβεύει, ὅτι διήρρεσεν ὁ Κέκροψ οὕτω τὸν λαὸν πάντα τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰς τέσσαρας φυλάς, τὴν *Κεκροπίδα*, τὴν *Αὐτόχθονα*, τὴν *Ἀκταίαν*, καὶ τὴν *Παραλίαν*, μετονομασθείσας ἐπὶ Κραναιοῦ δῆθεν *Κραναΐδα*, *Ἀτθίδα*, *Μεσογαίαν* καὶ *Διακρίαν*.

Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης φυλετικῆς διαιρέσεως προφανές ἐστίν ὅτι ἡ Παραλία φυλὴ ἀντεστοίχει πρὸς τὴν ὁμώνυμον τοπικὴν διαίρεσιν, καὶ ἡ Ἀκταία πρὸς τὴν Ἀκτὴν· οὐχ ἥττον δ' εἰκαστέον ὅτι ἡ Κεκροπὶς φυλὴ ἦν ἡ οἰκοῦσα τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος μετὰ τοῦ περὶ αὐτὴν πεδίου· ὥστε ἡ Αὐτόχθων μένει ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν χώραν τὴν καλουμένην Διακρίαν, ἥτοι τὴν ὀρεινὴν, τὴν τοῦ Βρυλησσοῦ (τοῦ Πεντελικοῦ) καὶ τοῦ Πάρνηθος, ὡς πανταχοῦ σχεδὸν ἡ αὐτόχθων ρίζα ἐκάστου λαοῦ ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀναπτύξεως εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη περιστέλλεται καὶ ὀχυροῦται κατὰ τῶν ξένων ἐπιδρομῶν καὶ ἐποικήσεων, ὧν, ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως ταύτης φαίνεται, οὐδ' αὐτὴ ἡ Ἀττικὴ ἔμεινεν ἐντελῶς ἀπηλλαγμένη, ἀπ' ἐναντίας τῶν ἐγχωρίων προλήψεων.

Ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Κραναιοῦ φημιζομένη διαίρεσις ἦν πιθανῶς καὶ αὐτὴ οὐχὶ ἑτέρα τῆς προκειμένης, ἐπὶ μόνη τῇ

(28) Πλούτ. Θησ. ΙΓ.

διαφορᾷ τῶν ὀνομάτων, ὧν σύγχρονος ἢ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐγένετο χρῆσις. Καὶ ἡ μὲν Διακρίς φυλὴ ἦτο βεβαίως ἡ τὴν Διακρίαν οἰκοῦσα, ἄρα αὐτὴ ἡ ἄλλως καλουμένη Αὐτόχθων· ἡ Κραναῖς ἦν ἡ οἰκοῦσα τὴν Κραναάν, τὴν ὑψηλὴν πόλιν, τὸ κεφαλοχώριον, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν πεδῖον, ἄρα ἡ αὐτὴ τῇ Κεκροπίδι. Ἐκ δὲ τῶν δύο ἄλλων, ἡ ταυτωνυμία μᾶς πείθει ὅτι ἡ Ἀθίς, ἥτοι Ἀττικὴ ἢ Ἀκτικὴ φυλὴ ἦν ἡ κατοικοῦσα τὴν Ἀκτὴν, ἥτις, καθ' ὃ ἐν τῇ τοπικῇ διαιρέσει μετὰ τοῦ πεδίου συνδεομένη, ἦν ἀναμφισβητήτως ἡ προσεχεστάτη αὐτῷ ἀκτὴ, ἡ περὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ Σούνιον παρατείνουσα, ἡ μεσημβρινὴ τοῦ Ἀττικοῦ τριγώνου πλευρά. Ἡ Παραλία ἄρα χώρα, ἡ ὑπὸ τῆς Παραλίας φυλῆς οἰκουμένη, ἦν ἡ πρὸς τὸν ἀνατολικὸν Αἰγιαλὸν ἀποκλίνουσα, ἀπὸ τοῦ Σουνίου πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν πορθμόν· καὶ ἐπομένως ἐνταῦθα, κατὰ τὴν τοῦ Κραναοῦ διαίρεσιν πρέπει νὰ ᾤκει ἡ Μεσογαία φυλή· ὡς γνωστὸν δέ, τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἀττικῆς διατηρεῖ μέχρι τοῦδε τὴν ἐπωνυμίαν τῶν Μεσογαίων.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρα μνημονεύεται ἀττικῶν φυλῶν ἀρχαιοτάτῃ ἐπωνυμία, τεσσάρων καὶ τούτων, ἀποδιδομένη δ' εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἐριχθονίου, ὅστις, καθ' ὃ ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Ἐρεχθεῖ (Ποσειδῶνι), τῷ γενάρχη τῶν Βουταδῶν ἱερέων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ παναρχαίου ἱερατικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς. Ἐχουσι δ' αἱ φυλαὶ αὗται θρησκευτικῶν λατρειῶν ἐπωνυμίας, Διὰς καλούμεναι, Ἀθηναῖς, Ποσειδωνιάς, καὶ Ἥφαιστιάς, τὰς τῶν λατρειῶν μάλιστα ἐκείνων, αἵτινες κατὰ διαφόρους ἐποχὰς φαίνονται δημοτελέστεραι ἐν τῇ Ἀττικῇ· διότι ὁ Ζεὺς ἦν ἀρχαιότατος τῆς χώρας Θεός, ὡς Πα-

τρῶος (29) λατρευόμενος, ὡς Ὑπατος, ὡς Ἐρκειος, ὡς Πολικός, εἰς ὃν ἤγοντο τὰ Διπόλια καὶ Βουφόνια (30), ὡς Μειλίχιος, εἰς ὃν τὰ Διάσια (31), ἐκταθέντα ἴσως εἰς τὰ Πάνδια (32), ἃ συνέστησεν ὁ ἐπώνυμος καὶ πιθανῶς παραστάτης αὐτῶν Πανδίων ὡς γενικὴν ἐορτὴν τῆς Διάδος φυλῆς. Ὅτι καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἦν καὶ αὐτὴ ἀρχαιοτάτα γενικὴ τῆς Ἀττικῆς θεότης οὐδαμῶς ἀμφιβάλλεται, καὶ εἰς αὐτῆς τὴν λατρείαν συνέστησαν ἐν ἀπωτάτοις χρόνοις τὰ Ἀθηναία, ἴσως τῆς Ἀθηναίδος φυλῆς κατ' ἀρχὰς γενικὴ πανηγυρίς, ἐκταθέντα ἔπειτα καὶ αὐτὰ εἰς τὰ Παναθήναια. Αἱ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς ἀξιώσεις εἰσὶ γνωσταὶ ἐν τῇ μυθολογίᾳ, καὶ εἶδομεν ὅτι αὐτὴ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο Ποσειδωνία κατὰ Στράβωνα πρὶν ἢ ὀνομασθῇ Ἀθῆναι. Ὁ Ἥφαιστος τέλος εἶχε καὶ αὐτὸς γενικὴν τῆς χώρας ἐορτὴν, τὰ Ἥφαιστεια (33), τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν ἀγόμενα, καὶ εἰς τὴν λατρείαν αὐτοῦ ἀνήκοντα Χαλκεῖα, λέγονται ὑπὸ Εὐσταθίου (34) «δημοτελῆς ἐορτὴ τὸ ἀρχαῖον»· καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμενα γένη τῶν Μητιωνιδῶν καὶ Δαιδαλιδῶν ἦσαν καὶ αὐτὰ τοιαύτης φυλετικῆς τοῦ Ἥφαιστου λατρείας λείψανα.

Ἀλλὰ πιθανὸν δὲν φαίνεται ἐκάστη τῶν λατρειῶν τούτων κατ' ἀρχὰς μὲν ν' ἀνῆκε γενικῶς εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς, ἔπειτα δὲ νὰ περιεστέλλη εἰς μέρος τι αὐτῶν, ἐκάστοτε συμμέτρως καὶ κανονικῶς ὑπὸ τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ πληθυσμοῦ ἐγκαταλειφθεῖσα. Τοιαύτη

(29) Πλάτ. Εὐθυδ. σ. 302.

(30) Πaus. Α, 24.—Αἰλ. Π. Ἰ. Η, 3.

(31) Θουκ. Α, 126.

(32) Δημοσθ.—Μειδ. σ. 517.

(33) Ἀνδοκ. π. μυστ. § 135.—Ξεν. πολ. Αθ. Γ', 4.

(34) Ἐν Ὁμ. Ἰλ. Β, στ. 284.

ὑπόθεσις οὐ μόνον δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἥτις τινῶν τῶν θεοτήτων τούτων, ὡς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διὸς, τὰς ἐορτὰς παρίστησιν ὡς δημοτελεῖς καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, ἀλλ' ἀντίκειται καὶ εἰς τὴν συνήθη τῶν θρησκευμάτων ἀνάπτυξιν, ἅτινα τείνουσι εἰς τὸ νὰ ἐφαπλῶνται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ σπανιώτατα, μόνον ἐν καιροῖς θρησκευτικῆς παρακμῆς, ἀπὸ γενικῶν περιστέλλονται εἰς ἰδιαίτερα. Διὰ τοῦτο πιστευτότερον φαίνεται ὅτι ἐκάστη τῶν τεσσάρων τούτων λατρειῶν εἰς ἰδιαιτέραν φυλὴν εἰδικῶς ἀνήκουσα, ἔπειτα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπ' αὐτῆς ἐξετάθη γενικῶς εἰς πᾶσαν τὴν χώραν. Οὕτω καὶ ἡ ἔρις τοῦ Ποσειδῶνος πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, πλὴν φυσικῆς τινός, ἔχει ἴσως καὶ ἱστορικὴν σημασίαν, ἀπομνημονεύουσιν πάλιν μεταξὺ τῆς Ἀθηναίδος καὶ τῆς Ποσειδωνίδος φυλῆς, καὶ τῆς πρώτης θρίαμβον, ὡς καὶ ἡ ἱστορουμένη ὑπὸ τῶν Μητιονιδῶν, ἀπογόνων τοῦ Ἡφαίστου (35), ἔξωσις Πανδίου τοῦ Β', αἰνίττεται ἴσως ὑπερίσχυσιν τῆς φυλῆς τῶν Ἡφαιστίων κατὰ τῆς τῶν Πανδίων, καὶ ἡ ἰδρυσις τῶν Διάδων Ἀθηνῶν ἐν Εὐβοίᾳ, ἐποχὴν συμπράξεως τῆς Διάδος καὶ τῆς Ἀθηναίδος φυλῆς.

Οὐδὲν δὲ κωλύει, πιθανώτατον μάλιστα φαίνεται, αἱ τέσσαρες αὗται θρησκευτικαὶ φυλῶν ἐπωνυμίαι ν' ἀνῆκον εἰς τὰς τέσσαρας τοπικὰς διαιρέσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς φυλάς ἃς ἐγνωρίσαμεν· καὶ ἡ μὲν Ἀθηναῖς νὰ ᾗτον ἡ τὰς Ἀθηνᾶς (τὸ ἄστυ καὶ τὸ πεδῖον) οἰκοῦσα, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἰδίως ὡς πολιοῦχον λατρεύουσα, ἡ Κεκροπίς ἢ Κραναῖς καλουμένη· ἡ δὲ Ἡφαιστιάς, ἡ οἰκοῦσα τὴν Διακρίαν, περὶ ἣν, πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Κηφισοῦ, ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἔκειντο οἱ δῆμοι τῶν Ἡφαιστιδῶν καὶ Δαιδαλιδῶν, ἀνή-

(35) Πλάτ. Ἀλκ. Α'. σ. 121.— Εὐθύφρ. σ. 11.

κοντες εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡφαίστου· ἡ Ποσειδωνιάς ἦν ἐπόμενον, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς λατρείας, ν' ἀνῆκεν εἰς τὴν Παραλίαν ἢ εἰς τὴν Ἀκτὴν, καὶ νομίζομεν προτιμητέον νὰ τεθῇ εἰς τὴν πρώτην, ὅπως καταλείψῃ εἰς τὴν Διάδα τὴν Ἀκτὴν, διότι ἐν Πειραιεῖ εἶχεν ἐπίσημον ναὸν Ζεὺς ὁ Σωτήρ. Παρατιθέμενοι ἄρα τὰς διαφόρους ταύτας τοπικῶν καὶ φυλετικῶν διαιρέσεων ἐπωνυμίας, φρονοῦμεν ὅτι ἀντιστοιχοῦσιν ὡς ἔπεται·

ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ

Πεδίον, Ἀκτὴ, Διακρία, Παραλία.

ΦΥΛΑΙ ΕΠΙ ΚΕΚΡΟΠΟΣ

Κεκροπὶς, Ἀκταία, Αὐτόχθων, Παραλία.

ΕΠΙ ΚΡΑΝΑΟΥ

Κραναίς, Ἀτθίς, Διακρίς, Μεσογαία.

ΕΠΙ ΕΡΙΧΘΟΝΙΟΥ

Ἀθηναίς, Διάς, Ἡφαιστιάς, Ποσειδωνιάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἰωνικαὶ φυλαί.

Καὶ ἑτέρα δ' ἀρχαία διαίρεσις ὑπῆρχε τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ, εἰς φυλάς καὶ ἐκείνη, καὶ ἐπίσης τέσσαρας, τὰς λεγομένας Ἰωνικάς, ὀλίγον μεταγενεστέρα τῶν ἄλλων ὑποτιθεμένη. Κατὰ τὴν παράδοσιν (1), Εὐθύθους ὁ Ἕλληνας,

(1) Εὐριπ. Ἰων.— Πaus. Ζ, 1.

ἐπὶ Ἐρεχθέως ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὴν Μαραθωνικὴν τετράπολιν κατοικήσας, πολλὰ δὲ τὸν Ἐρεχθέα ὠφελήσας, ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κρέουσαν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔσχεν υἱὸν τὸν Ἴωνα. Οὗτος δέ, ἰσχυρὸς γενόμενος, ὠργάνισε πολιτικῶς τὴν Ἀττικὴν, καὶ διήρесе τὸν λαὸν αὐτῆς εἰς τέσσαρας φυλάς, ἃς κατὰ τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ υἱούς, τὸν Γελέοντα, τὸν Αἰγικορέα, τὸν Ἀργάδην καὶ τὸν Ὀπλητα (2), ὠνόμασε Γελέοντας, Αἰγικορεῖς, Ἀργάδεις καὶ Ὀπλητας (3).

Τὸ μυθικὸν τοῦτο διήγημα ἐστὶ διαφανέστατον, καὶ ἀναμφισβητήτως δηλοῖ τὴν κατ' ἐπαγγέλματα ἢ βίους τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς διαίρεσιν, ἣν ὁ Στράβων (4) ἀποδίδωσιν εἰς τὸν αὐτὸν Ἴωνα, παραδόξως ταύτην ἐκλαμβάνων τῆς ἄλλης, τῆς κατὰ τὰς λεγομένας Ἰωνικὰς φυλάς, διάφορον καὶ μεταγενεστέραν, διότι λέγει ὅτι « πρῶτον μὲν εἰς τέσσαρας φυλάς διῆλε τὸ πλῆθος, εἴτα εἰς τέσσαρας βίους », καὶ ὀνομάζει τοὺς βίους τούτους « Γεωργούς, δημιουργούς, ἱεροποιούς, φύλακας ». Ὁ δὲ Πλούταρχος (5) ἀναφέρει τοὺς ὀρθότερον λέγοντας, ὅτι αὕτη ἡ δῆθεν τῶν υἱῶν τοῦ Ἴωνος ἐπώνυμος διαίρεσις οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἡ κατὰ τέσσαρας βίους τοῦ πληθυσμοῦ κατάταξις· καὶ οἱ μὲν Ὀπλητες (οὓς Ὀπλίτας λέγει) ὅτι ἐνέφαινον τὸ μάχιμον μέρος τοῦ ἔθνους, οἱ δ' Ἀργάδεις (κατ' αὐτὸν Ἐργάδεις) τὸ ἐργατικόν, οἱ Γελέοντες (οὓς λέγει Γεδέοντας) τοὺς γεωργούς, καὶ οἱ Αἰγικορεῖς « τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατεῖαις διατρίβοντας ».

(2) Ἡρόδ. Ε, 60.

(3) Πολυδ. Ὄνομ. Η, 109.

(4) Η, 588.

(5) Β. Σολ. ΚΓ.

Καὶ τῶν μὲν Ὀπλήτων ἢ Ὀπλιτῶν ἡ ἐπωνυμία ἐστὶ τροφανῆς καὶ ἀναμφίβολος. Ὀμοίως δ' εὐκατάληπτος, καὶ πρὸς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Πλουτάρχου σύμφωνος, ἡ τῶν Αἰγικορέων, οὓς ὁμοῦς ὁ Στράβων ἐλησμόνησεν, ἡ τοὺς περιέλαβε μετὰ τῶν γεωργῶν. Ἀναφέρεται δ' ἴσως εἰς σχέσιν τινὰ τῶν Αἰγικορέων μετὰ τῶν Ὀπλήτων ὁ παρ' Ἀθηναίων (6) μῦθος, ὁ λέγων τὸν Αἰγέα γαμβρὸν τοῦ Ὀπλητος. Οἱ δ' Ἀργάδεις ἴσως ὀρθῶς καὶ Ἐργάδεις καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, διότι ἡ λέξις ἔργον ἀπαντᾶται διαλεκτικῶς καὶ ἄργον λεγομένη, καὶ μετὰ τοῦ δίγαμμα μάλιστα Φάργον (7), ὡς καὶ ἐν τῇ γερμανικῇ ἡ αὐτὴ λέξις, Werk, λέγεται ἐν διαλέκτῳ καὶ Wark, καὶ παρ' ἡμῶν ὁ ὄχλος μέχρι τοῦδε λέγει ἀργάτης καὶ ἀργαλειό. Αὕτη ἐπομένως ἡ ἐπωνυμία ἀντιστοιχεῖ εἰς τοῦ Πλουτάρχου τὸ Ἐργατικόν, ἡ τοῦ Στράβωνος τοὺς Δημιουργούς. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα δύναται νὰ παράγῃται καὶ ἐκ τοῦ Ἄργος, τοῦ συγγενοῦς τοῦ ἄρFουρα, καὶ σημαίνοντος τὸ πεδῖον, καὶ ἐπομένως οἱ Ἀργάδεις νὰ ᾔσαν, ὡς οἱ ἐν Ἀργεὶ Ἀργειάδαι (8), οἱ γεωργοὶ (ἀργάται), οὓς παραδέχεται καὶ ὁ Στράβων, ἐν ᾧ ὁ Πλούταρχος γεωργοὺς λέγει τοὺς Γεδέοντας.

Ὡς πρὸς τῶν τελευταίων δὲ τούτων καὶ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἔννοιαν ὑπάρχουσί τινες δυσκολίαι, καὶ διαφωνίαι ἐπίσης οὐχὶ μικραί. Καὶ ὁ μὲν Πλούταρχος αὐτός, ἐξηγῶν αὐτούς, ὡς γεωργοὺς ἐκ τοῦ γῆ καὶ δαίειν παράγει πάντως αὐτούς, οἷονεὶ γεωμόρους. Ὁ δὲ Στράβων, τοὺς Ἱεροποιούς περιλαμβάνων εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν, εἰς ταύτην βεβαίως ἀπέβλεπε τὴν φυλὴν, διότι εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν

(6) IG, 556.

(7) Bæckh, C. I. G. n. 11.

(8) Στεφ. Βυζ.

ἄλλων ἡδύνατο νὰ δοθῇ τοιαύτη σημασία. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἀντὶ ΓΕΔΕΟΝΤΕΣ, ὁ Στράβων ἀνεγίνωσκε ΤΕΛΕΟΝΤΕΣ, ὡς ἐδύναντο νὰ καλῶνται οἱ τὰ ἱερὰ τελοῦντες, οἱ Ἱεροτελεσταί· καὶ τοῦτο φαίνεται στηριζόμενον καὶ ἐπὶ χωρίου τινος τοῦ Πολυδεύκου (9), λέγοντος· « Ἀπὸ δὲ τῶν Ἰωνος παίδων, ἀπὸ Ἐρεχθέως τε καὶ Λέοντος Ὀπλητες, Αἰγικορεῖς, Ἀργάδεις», ὅπου ἀπορεῖται πρῶτον τίς ἐστὶν ὁ μετὰ τοῦ Ἐρεχθέως ταττόμενος οὗτος Λέων, καὶ δεύτερον διατὶ τριῶν μόνον ἀντὶ τεσσάρων φυλῶν γίνεται μνεΐα· ὥστε πιθανώτερον αἱ λέξεις « τε καὶ Λέοντος » νὰ διορθωθῶσιν εἰς Τελέοντες· καὶ τὴν γραφὴν Τελέων φέρουσι τὰ χειρόγραφα τοῦ Εὐριπίδου ἐν Ἰωνί, καὶ ταύτην ἔχει καὶ ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος (10)· καὶ ἀντὶ τοῦ Πανδίωνος ὁ Ἀπολλόδωρος (11) Τελεῶνα λέγει τὸν πατέρα τοῦ Βούτου· καὶ ὑπετέθη ὅτι πρὸς τὴν γενεαλογίαν ταύτην σχέσιν ἔχει καὶ ἡ παρὰ Λοκροῖς τοῦ Ἐριβώτα, ὄντος υἱοῦ τοῦ ἥρωος Τελέοντος. Ἐν δ' Ἡροδότῳ ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ Ἰωνος λέγεται Γελέων, ὅπερ ἴσως ἦτον Τελέων. Ὡστε ἀπίθανον δὲν εἶναι ἡ φυλὴ αὕτη νὰ ἐκαλεῖτο τῶν Τελεόντων· ἀλλὰ Τελέοντες ἡδύναντο νὰ εἶναι οὐ μόνον οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸν φόρον τελοῦντες (οἱ γεωργοί), ἢ ἄλλως οἱ ἐν τέλει, περιλαμβάνοντες ἴσως καὶ τοὺς ἱερεῖς. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἰωνικαὶ τινες ἐπιγραφαὶ τῆς Κυζίκου καὶ τῆς Κέω (12), φέρουσιν ὡς ὄνομα φυλῆς Γελέοντες, ὅπερ ὑπηγόρευσε εἰς τινὰς (13) τὴν παράδοξον ὑπόθεσιν, ὅτι ἡ πρώτη γραφὴ Τελέοντες μετεποιήθη κατὰ

(9) Ὀν. Η, 109.

(10) Φ. Αἰγικόρεως.

(11) Α, 9, 16.

(12) Böeckh, C. I. G. n. 3078.

(13) Meier, de gentil. σ. 4.

τοῦτον τὸν τρόπον, μεταβάσα ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὰς ἀποικίας, εἴτε ἐπὶ τὸ κωμικώτερον, ὡς γελῶντας δῆθεν τοὺς Τελέοντας ὑποκοριζομένη, ἢ ὡς τὸ τέλλει μετεποιήθη ἐκ τοῦ γέλλει καθ' Ἡσύχιον, ὅστις ὁμῶς ἀπίθανον δὲν εἶναι νὰ ἐξέλαβε παρόραμά τι γραφικὸν ὡς γνησίαν καὶ ἀρχαιοτέραν γραφήν. Ὅπως δῆποτε, ἡ μαρτυρία τῶν ἐπιγραφῶν ἐστὶν ἡ μόνη ἀναμφισβήτητος, καὶ Γελέοντες ἐκαλοῦντο οἱ τῆς τετάρτης φυλῆς ἐν ταῖς Ἰωνικαῖς πόλεσιν· οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει ἵνα ὑποτεθῇ ὅτι ἄλλως ἐλέγοντο ἐν Ἀθήναις. Ἡ λέξις δ' ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτῆς ταύτην ἠδύνατο ἢ νὰ παράγῃται ἐκ τοῦ γελεῖν, σημαῖνον τὸ γελᾶν καὶ τὸ λάμπειν, νὰ δηλῇ ἐπομένως τοὺς λαμπρούς, ἥτοι τοὺς ἀρίστους καὶ εὐγενεῖς, τὴν πολιτικὴν ἀριστοκρατίαν, περιλαμβάνουσιν καὶ τὴν ἱερατικὴν, τοῦ Στράβωνος τοὺς ἱεροποιοὺς· ἢ νὰ ᾔην ὁ Γεώλεως (14), οἱ γεωργοὶ τοῦ Πλουτάρχου.

Κατὰ ταῦτα ἐπομένως αἱ τέσσαρες Ἰωνικαὶ φυλαί, γνησίως γραφόμεναι, καὶ κατὰ τὸ πιθανώτερον ἐξηγούμεναι, ἦσαν οἱ Ὀπλητες, ἥτοι οἱ μάχιμοι, οἱ Γελέοντες ἥτοι οἱ γεωργοί, οἱ Αἰγικορεῖς, ἥτοι οἱ ποιμένες, καὶ οἱ Ἀργάδεις, ἥτοι οἱ δημιουργοί· ἢ, ἂν οἱ Γελέοντες ἐκληθῇσιν ὡς οἱ ἄριστοι, τότε οἱ Ἀργάδεις πρέπει νὰ ἦσαν οἱ γεωργοί, ἢ μᾶλλον πρέπει ἡ γεωργικὴ τάξις νὰ περιλαμβάνετο εἰς τοὺς Αἰγικορεῖς, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ διαίρεσις αὕτη θὰ περιεῖχε τοὺς ἀρίστους ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ στρατῷ, τὴν μέσσην τάξιν τῶν τεχνιτῶν, καὶ τὴν κατωτάτην τοῦ χυδαίου λαοῦ, τὴν τῶν ποιμένων καὶ γεωργῶν.

Ἡ τῶν ἀρίστων δὲ τάξις περιελάμβανε πιθανῶς καὶ τοὺς ἱερεῖς, ὧν μόνος ὁ Στράβων, οὔτε δ' ὁ Πλάτων, οὔτε ὁ

(14) Bæckh, C. I. G. n. 3078.— Staatsh. d. Ath. II, 28.— Index lect. Berol. aest. 1812 (ἐν Beck's actt. Sem. reg. Lips. II, σ. 452-460.

Πλούταρχος, μνημονεύει ἐν ταύτῃ τῇ διαιρέσει. Καὶ γένη μὲν ἱερέων ὅτι ὑπῆρχον ἐστὶ βέβαιον, διότι τινὰ ἐξ αὐτῶν διετηρήθησαν καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους· ἀλλὰ φυλὴν ἰδιαιτέραν ταῦτα, ὡς ὁ Στράβων θέλει, δὲν φαίνεται ὅτι ποτὲ ἀπετέλουν, ἦσαν δὲ μεταγενεστέρως ἐγκατεσπαρμένα ἐν ταῖς διαφόροις φυλαῖς. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ δ' ὅτι ἐπεκράτησέ ποτε ἐν Ἀττικῇ ἱεροκρατικὸς ὀργανισμός, οὗτος θὰ ὑφίστατο ἐπὶ τῶν Ἱερέων Βασιλέων μόνον, τοῦ Ἐρεχθέως δηλαδή, ὅστις ἀντεπροσώπευε τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἀδελφὸν εἶχε τὸν Βούτην, καὶ ἀνταγωνιστὴν τὸν Εὐμολπον, τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἱερατείας, ἐν ᾧ ὁ Ἰωνικὸς ὀργανισμός θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς στρατιωτικὴ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ἱερατικοῦ, ἐὰν ὑπῆρξε ποτέ· διότι ὁ Ἴων ἦν μᾶλλον ὁ στρατιώτης ἀντίπαλος τῶν ἱερέων ἐκείνων, καὶ ὑπὸ τῶν μὲν στρατάρχης (15), ὑπὸ τῶν δὲ πολέμαρχος (16), καὶ ὑπ' ἄλλων καὶ Βασιλεὺς (17) λεγόμενος, ἐπετράπη τὰ τῆς πολιτείας ἀφ' οὗ ἐνίκησε τοὺς Εὐμολπίδας (18), καὶ κατώκησε τὴν Μαραθωνικὴν τετράπολιν, τὸ καθ' Ἡρόδοτον (19) «ἐπιτηδειότατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι», καὶ ἐγκατέστησε τὴν καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐπωνυμίας τῆς στρατιωτικῆς τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν ἐορτὴν τῶν Βοηδρομιῶν.

Ἡ Ἰωνικὴ λοιπὸν αὕτη διαίρεσις φαίνεται οὕσα ἢ κατ' ἀριστοκρατικὰς διακρίσεις διάταξις τοῦ λαοῦ, ἣν τινες (20) ἐθεώρησαν ὡς συνέπειαν ἐξωτερικῆς εἰσβολῆς, ἐκλαβόντες

(15) Ἡροδ. Η, 44.

(16) Παυσ. Β, 14.—Ζ, 2.

(17) Εὐριπ. Ἴων, στ 1592.—Κόνων, διηγ. κ. 27.

(18) Στρ. Η, 588.

(19) ΣΤ, 102.

(20) Wachsmuth, I, σ. 228.

τοὺς Αἰγικορεῖς καὶ Ἀργάδεις ὡς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῶν ὀρέων καὶ τῶν πεδίων, τοὺς δ' Ὀπλητας ὡς τοὺς ξένους κατακτητάς, καὶ τοὺς Γελέοντας ἢ Τελέοντας ὡς τὴν Ἐλευσινιακὴν ἱεροκρατίαν.

Ἐπειδὴ δ' ὁ γενάρχης τῶν Ἰώνων λέγεται ὑπὸ τῶν μύθων ἔγγονος μὲν τοῦ Ἑλλήνος, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ Δώρου, διὰ τοῦτο οἱ Ἴωνες ἐξελήφθησαν ὑπὸ πολλῶν (21) συγγενεῖς μὲν τῶν Δωριέων, ξένοι δὲ πρὸς τοὺς Πελασγούς, οἵτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπομένως ὁ ἐξ-
 ιωνισμὸς τῆς χώρας ταύτης ἐθεωρήθη ὡς συμβάν τι ἀνά-
 λογον πρὸς τῆς Πελοποννήσου τὸν ἐκδωρισμόν. Ἀλλ' αὐ-
 τοὶ οὗτοι οἱ μῦθοι (22) φαίνονται πᾶσαν κατακτήσεως ιδέαν
 ἀποκλείοντες, διότι διηγοῦνται περὶ τοῦ Ἴωνος ὡς ἐν αὐτῇ
 γεννηθέντος τῇ Ἀττικῇ, περὶ δὲ τοῦ Εὐρύθου, — ὅστις ὁμῶς
 αἰνίττεται, ὑπὸ ἑτέραν ἔποψιν, καὶ τὴν πανάρχαιον τοῦ
 Ἀπόλλωνος λατρείαν, — ὅτι ἦλθεν οὐχὶ ἐν ἰσχύϊ καὶ ὄπλοις,
 ἀλλ' ὡς πρόσφυξ ἐκ Θεσσαλίας, τῶν ἀδελφῶν του τὰ χρή-
 ματα κλέψας. Ὑπῆρχον δ' Ἴωνες ἀρχαιότατα ἤδη εἰς διά-
 φορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς τῆς Θεσσαλίας, ἐν Ἐπι-
 δαύρῳ καὶ Τροιζῆνι πρὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἐν Κυνουρίᾳ
 τῆς Πελοποννήσου αὐτόχθονες κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (23),
 ἐν Χαλκίδι καὶ Ἐρετρίᾳ τῆς Εὐβοίας, καὶ ἐν Αἰγιαλείᾳ
 πρὸ τῶν Τρωϊκῶν (24), ἐπὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐρεχθέως. Ἀλλ'
 ἡ Ἐρέτρια λέγεται ὑπὸ τοῦ Σκύμνου κτίσμα υἱοῦ τοῦ Ἐρε-
 χθέως, καὶ οἱ Αἰγιαλεῖς μόνον τὸ ὄνομα λαβόντες παρὰ
 τοῦ Ἴωνος, ὅτε διετέλει φυγὰς παρ' αὐτοῖς, διωχθεῖς ὑπὸ

(21) Ἀπολλόδ. Α, 7, 3. — Στράβ. Η, 587. — Πλούτ. Συμποσ. Ζητήμ. Θ, 15. — Κόν. Διηγ. 27.

(22) Στράβ. Η, 507. — Πaus. Ζ, 12.

(23) Η, 75. — Στράβ. Ι, 695. — Ἡρόδ. Ζ, 94. — Πaus.

(24) Πaus. Ζ, 1, 2.

τῶν υἱῶν τοῦ Ἑρεχθέως, ὅπερ οὐδεμίαν ἔχει ἱστορικὴν πιθανότητα. Κατ' ἄλλον μάλιστα μῦθον ἐδείκνυτο ὁ τάφος τοῦ Ἴωνος ἐν Ἀττικῇ, ἐν τῷ δήμῳ Ποταμοῖς, ὅπερ ἤναγκάζοντο νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ ἀρχαῖοι ὑποθέτοντες (25) ὅτι ἐπέστρεψεν ὁ Ἴων εἰς τὴν Ἀττικὴν ὅπως ὑπερμαχήσῃ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν μετ' Εὐμόλπου Θρακῶν, εἰς πόλεμον ὅστις ὁμῶς λέγεται γενόμενος ἐπὶ Ἐριχθονίου τοῦ πάππου τοῦ Ἑρεχθέως. Σχέσιν δὲ μεταξὺ τῶν ἐν Ἀττικῇ, ἐν Αἰγιαλείᾳ καὶ ἐν Τροιζῇνι Ἰώνων ὑποδεικνύει πιθανῶς καὶ ὁ θετὸς τοῦ Πανδίωνος Αἰγεύς, ἀνακαλῶν τὸν ἐν Αἰγαῖς Ποσειδῶνα, καὶ υἱὸν ἔχων τὸν ἐν Τροιζῇνι γεννηθέντα Θησέα.

Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τῶν Ἰώνων ἐθεώρησάν τινες (26), ἐκ τοῦ ἰέναι αὐτὸ παράγοντες, ὡς τεκμήριον τοῦ ὅτι ὁ οὕτω καλούμενος λαὸς ἦν πλάνης κατ' ἀρχὰς καὶ ἔξωθεν ἐπελθών. Ἄλλοι δ' ἐξ ἐναντίας (27), ὡς συγγενὲς αὐτὸ ἐκλαβόντες τοῦ ὀνόματος Ἰῶ (τῆς τοῦ Ἰνάχου ἢ τοῦ Ἰάσου θυγατρὸς, τῆς φρουρουμένης ὑπὸ τοῦ Ἄργου), καὶ προσέτι τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰάσου (υἱοῦ τοῦ Ἄργου, καὶ πάππου τοῦ πανόπτου Ἄργου), ἀφ' οὗ καὶ τὸ Ἄργος ἐπωνομάσθη Ἰασον, προτείνουν αὐτὸ ὡς ἀπόδειξιν τῆς σχέσεως τῶν Ἰώνων μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀργείων, ἥτοι μετὰ τῶν Πελασγῶν, ἣν ἐπικυροῖ καὶ ὁ Πausanίας λέγων (28)· « *Πρὶν Ἡρακλείδας κατελθεῖν εἰς Πελοπόννησον, τὴν αὐτὴν ἠφρίεσαν Ἀθηναῖοι καὶ Ἀργεῖοι γλῶσσαν* ».

Εἰς τινὰς δὲ (29) παρέσχε καὶ ἡ θρησκεία ἀφορμὴν ἵνα

(25) Πaus. αὐτ.

(26) Illgen. d. trib. att. σ. 58.

(27) Buttmann, üb. d. myth. Verb. Griech. mit Asien, (Mythol. II, σ. 179).— Bæckh, σ. 348.

(28) B, 37.

(29) Müll. Dor. I, σ. 237-247.

ἐκλάβωσι τὸν Ἴωνικὸν ὀργανισμὸν τῶν Ἀθηναίων ὡς μεταρρύθμισιν προκύψασαν ἐξ εἰσβολῆς ξένης· διότι παρατηροῦντες ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Πατρώου Ἀπόλλωνος (30) ἐλείπει μὲν ἐντελῶς ἐκ τῶν παναρχαίων Ἀττικῶν μυθευμάτων, ἀπαντᾶται δ' ἐν τοῖς μεταγενεστέροις, ὑπέλαβον ὅτι ἦτο αὐτὴ ἡ τῶν Δωριέων τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος (31), εἰσαχθεῖσα εἰς Ἀττικὴν ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῖς Δωριεῦσιν Ἰώνων, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Ξοῦθος οὐδεὶς ἄλλος ἐστὶν ἢ ὁ ξανθὸς Ἀπόλλων (32). Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ὁ Ἐφορος (33) ἐξ Ἀθηναίων μάλιστα κατάγει εἰς Δελφοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν λατρείαν· ἡ δὲ τοῦ Πατρώου, εἰ καὶ μεταγενεστέως ἄρχεται ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ διαδέχεται τὴν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ αὐτὴν οὔσαν Ἴωνικὴν, διότι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν Ἰώνων ἡγεμόνων, καὶ ὁ Θησεὺς εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀφιέρωσε τὰ Ἰσθμια (34)· καὶ αὐτὸς δ' ὁ Αἰγεὺς κατὰ τινὰς εἶναι τοῦ Ποσειδῶνος μόνον ἐπίθετον (35), ἐκ τῶν Αἰγῶν τῆς Ἴωνικῆς Αἰγιαλείας (36), ὡς καὶ εἰς Μυκάλῃν ὑπῆρχε Ποσειδῶν Ἐλικώνιος, ἐκ τῆς Αἰγιαλικῆς Ἐλίκης (37). Ἦτον δ' ἡ τοιαύτη ἐναλλαγὴ τῶν λατρειῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος οὐ σπανία ἐν Ἑλλάδι, καὶ οὐδεμίαν δηλοῖ ἐχθρικὴν κατάκτησιν. Οὕτως ἐν Ταινάρῳ καὶ ἐν Δελφοῖς, ἐν Δήλῳ καὶ Καλαυρίᾳ, ἐνηλλάγησαν τῶν δύο θεῶν αἱ

(30) Ἰδ. Πλάτ. Εὐθύδ. σ. 302 καὶ σχολ.

(31) Πλάτ. Πολιτ. Δ, 427. — Δημ. π. Στεφ. § 46, σ. 274. — Ἀριστείδ. Παναθην. σ. 181 Dind.

(32) Müll. Proleg. σ. 274.

(33) Ἐν Στράβ. Θ, 646.

(34) Πλούτ. Θησ. ΚΕ.

(35) Ὅμ. Ὀδυσ. Δ, 506.

(36) Müll. αὐτ. 272.

(37) Στράβ. Η, 589. — Διόδ. ΙΕ, 49.

λατρεῖται, ἀπαραλλάκτως ὡς ἐν Ἀθήναις ἡ τοῦ Θησέως ὑπεχώρησεν εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους (38).

Οὐδεμία ἄρα ὑπάρχει σπουδαία, οὐδὲ πιθανὴ καὶ ἀπόδειξις ὅτι ξένη κατὰκτησις ἐπέφερε τὴν εἰς ἀριστοκρατικὰς φυλὰς διαίρεσιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ· ἀλλὰ ταύτην εἶχεν ὡς φαίνεται, ἀρχικῶς, ὡς λαὸς ἀνέκαθεν Ἰωνικός, διότι οὗτος ἦν γενικός τῶν Ἰώνων ὀργανισμός, ὥστε καὶ φυλὴ Γελεόντων ἀπαντᾶται εἰς Ἰωνικὰς τῆς Ἀσίας πόλεις (39), καὶ ὁ Ἡρόδοτος (40), περὶ τοῦ Κλεισθένους ὁμιλῶν ὅστις κατήργησε τὰς τέσσαρας φυλὰς ἐν Ἀθήναις, λέγει ὅτι ἔπραξε τοῦτο « *ἵνα μὴ σφίσιν αἱ αὐταὶ ἐῷσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι* ».

Τὸ δ' ὁμοιάριθμον τῶν διαιρέσεων τούτων μετὰ τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐκτεθειμένων δὲν ἐμφαίνει μὲν, ὡς νομίζομεν, ταυτότητα, οὐχ ἥττον ὅμως σχέσιν τινά, καὶ ἀντανάκλασιν καὶ ἐπὶ τῆς χωρογραφίας, τῆς τετραχοῦς ἰωνικῆς πολιτικῆς διαιρέσεως, ἧς, παναρχαίου ἴσως οὔσης, ὑποδιαίρεσεις δύνανται νὰ ἐκληφθῶσι καὶ αἱ δωδεκαπόλεις. Κατὰ Πλούταρχον τοῦλάχιστον (41), τὸ τῶν *Πεδιέων* γένος λέγεται *ὀλιγαρχικώτατον*, τὸ τῶν *Διακρέων* δημοκρατικώτατον, καὶ τὸ τῶν *Παράλων* μέσην πολιτείαν αἰρούμενον· ὅπερ φαίνεται δηλοῦν ὅτι τὸ Πεδίον, ἥτοι αἱ Ἀθῆναι καὶ τὰ περίξ, ἴσως μετὰ τῆς Ἀκτῆς, κατωκεῖτο μάλιστα ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων, τῶν Ὀπλιτῶν· τῆς Παραλίας αἱ πεδιάδες καὶ οἱ λιμένες, ὑπὸ τοῦ εὐπόρου λαοῦ, τοῦ ἐξ ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας ποριζομένου, καὶ τῆς Διακρίας

(38) Εὐριπ. Ἡρακλ. Μαινομ. 1300.—Πλούτ. Θησ. ΛΕ.—Ἀριστείδ. Ι, σ. 58 Dind.—Müll. Dor. Ι, σ. 438.

(39) Ἰδ. ἄνωτ.

(40) Ε, 69.

(41) Β. Σόλ. ΙΓ.

τὰ ὀρεινά, ὑπὸ τῶν ἀπορωτέρων, τῶν ποιμένων καὶ γεωργῶν, τῶν Αἰγικορέων καὶ Γελεόντων.

Οἱ τὴν Ἀττικὴν λοιπὸν οἰκοῦντες Ἴωνες ἦσαν κατὰ ταῦτα Πελαργοὶ ἐξ ἀρχῆς, Ἰωνικῶς ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων ὠργανισμένοι· τὰ δὲ διάφορα περὶ τῆς πρώτης τύχης καὶ τῶν πρώτων αὐτῶν διαιρέσεων ἱστορούμενα ἢ μυθολογούμενα, ἦσαν οὐχὶ ἀλληλοδιάδοχοι μεταβολαί, ἀλλ' ἠνίπτοντο μᾶλλον διαφόρους φάσεις ἢ ἐπόψεις τῆς αὐτῆς καταστάσεως. Οὕτως ὁ Κέκροψ καὶ ὁ Ἐρεχθεὺς εἰσὶν οἱ τῆς αὐτοχθονίας καὶ τῆς ἐγχωρίου λατρείας τῶν Ἀθηναίων ἀρχαιοτάτοι ἀντιπρόσωποι· ὁ δ' Ἴων, ὁ τῆς Ἰωνικῆς αὐτῶν ἐθνικότητος, καὶ ὁ Αἰγεύς, ὁ τῆς συγγενείας αὐτῶν μετὰ τῶν Ἰώνων τῆς Αἰγιαλείας, ἐλθόντων εἰς τὴν Ἀττικὴν ὅτε ἐπὶ τῆς δωρικῆς εἰσβολῆς ἐδιώχθησαν τῶν βορείων χωρῶν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, οὓς οἱ Δωριεῖς ἐξέβαλον ἐκ τῶν νοτιωτέρων (42). Ἴσως δὲ διὰ τοῦτο καὶ ἐκηρύττετο ὁ Αἰγεὺς θετὸς μόνον υἱὸς τοῦ Πανδίωνος, « καὶ μηδὲν Ἐρεχθείδαις προσήκων » (43).

ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Θησεύς.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῶν Ἀθηναίων ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἱστορικώτερον πάντων μαρτυρούμενος ἦν ὁ Θησεύς, υἱὸς τοῦ Αἰγέως. Καὶ ὅμως λίαν ἀμφίβολον δύ-

(42) Παυσ. Ζ, 1.

(43) Πλούτ. Θησ. ΙΓ'.

ναται να θεωρηθῇ ἂν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ διάδοχοι ἦσαν πρόσωπα ἀληθῶς ὑπάρξαντα, ἢ μᾶλλον, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν προκατόχων αὐτῶν, μῦθοι χρόνους καὶ περιστάσεις προσωποποιοῦντες· διότι οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι, οἱ οὐδόλως περὶ τῆς ιστορικότητος τοῦ Θησεῦς διστάζοντες, διηγοῦνται ὁμοίως τὰ περὶ αὐτοῦ (1). Καὶ πολλὰ μὲν τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ πράξεων εἰσὶν οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτοὶ οἱ μῦθοι τοῦ Ἡρακλέους, κατὰ τοπικὰς παραδόσεις μεταπεπλασμένοι, διὸ καὶ ὡς « ἄλλος Ἡρακλῆς » ὁ Θησεὺς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐθεωρεῖτο (2), καὶ ζηλωτῆς καὶ φίλος καὶ συναγωνιστῆς ἐκείνου ἐλέγετο, καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἱερὰ αὐτοῦ τῷ παρεχώρησε (3). Τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ τινὲς μὲν παράγουσιν ἐκ τοῦ ὅτι « ἐγένετο τοῦ Αἰγέως υἱὸς θετός », ἥτοι ὅτι ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του· ἄλλοι ἐκ τῆς θέσεως τῶν γνωρισμάτων ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Τρωΐζης ζῆνος. Ἐκ τῶν νεωτέρων δέ, εἷς (4) εἶπεν αὐτὸν ἐπώνυμον τῶν Θητῶν, ὡς δῆθεν ὑπὲρ τῆς κατωτάτης ἐκείνης τάξεως τοῦ λαοῦ νομοθετήσαντα, ὁ δὲ Κρεῦζέρος (5) πιθανώτερον πάντων φαίνεται λέγων, ὅτι οὕτως ἐκλήθη ὡς θεὸς καὶ ἀποκαταστήσας ὀριστικὴν τῆς πολιτείας τάξιν, εἰ καὶ ὁ αὐτὸς ὑπ' ἄλλην ἐπόψιν θεωρεῖ αὐτὸν καὶ ὡς σύμβολον τῆς τῶν ἀρχαίων θρησκευτικῆς πεποιθήσεως περὶ τῆς εἰς ἄδου καταβάσεως καὶ τῆς αὖθις ἀναβιώσεως τῆς ψυχῆς.

Ἄλλ' ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἦ τὸ περὶ αὐτοῦ ἀληθές, ἢ ἐποχὴ ὅμως ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ χαρακτηριζομένη, καὶ ἣν ὁ Εὐσέβιος προσδιορίζει εἰς τὰ 54 πρὸ τῶν Τρωϊ-

(1) Πλούτ. Β. Θησ.— Διόδ. Δ, 59-63.— Ἰσοκρ. Ἑλ. Ἑγκ. § 18-37.

(2) Πλούτ. αὐτ.

(3) Πλούτ. αὐτ. ἁμ. Δ.

(4) Hüllmann, Anfänge κτλ. σ. 215.

(5) Creuzer, Symbol. IV, 108, 119.

των, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἑναρξίς τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὃ ἐμφαίνουσα τὴν ἀρχὴν καὶ ἀφελήριαν τοῦ μετὰ ταῦτα μεγαλείου τῆς πόλεως· ὥστε καὶ ὁ Ἡρόδοτος (6), ὁριστικώτερόν πως τοῦ ἀληθοῦς ἐκφραζόμενος, φρονεῖ ὅτι « ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων Ἀθηναῖοι, διὰ τὸ βάρος τῆς πόλεως, φρονημάτων ἐνεπίμπλαντο, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ὠρέχθησαν ».

Ἡ ἐπισημοτάτη δὲ καὶ γονιμωτάτη τῶν πολιτικῶν πράξεων, ἥς ἡ δόξα ἀποδίδεται εἰς τὸν Θησέα, ἐστὶν ἡ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ ἄστυ συγκέντρωσις, ἣτις εἰς τὰς πρῶην ἀσθενῶς εἰς δωδεκάπολιν ἀμφικτιονικὴν συνδεδεμένους, καὶ αὐτοκυβερνήτους, ὡς ἐνομίζετο (7), χώρας ἀντικατέστησε διοίκησιν κεντρικὴν καὶ ἰσχυράν, καὶ δι' αὐτῆς ἀνέδειξε τὰς Ἀθήνας ἐπικρατεστέρας πασῶν τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν χωρῶν, αἵτινες τὸν αὐτὸν μὲν εἶχον ἀρχαῖον ὀργανισμόν, ἀλλὰ πολὺ κατώτεροι ἐδείχθησαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν· διότι, ὅτε ὁ Θάλλης ἐπρότεινε καὶ αὐταῖς νὰ συνδεθῶσι πᾶσαι ὁμοῦ ὡς δῆμοι ὑπὸ ἓν βουλευτήριον (8), ἀπέκρουσαν τὴν συμβουλὴν μετ' ἀγανακτήσεως ὡς τυραννικὴν, καὶ ἐνέμειναν εἰς τὴν μόνωσιν αὐτῶν, θεωροῦσαι ὡς ἐλευθερίαν ὅ,τι κατέστησεν αὐτὰς ἐν τέλει ἀδόξους δούλας τῶν Σατραπῶν.

Ἦν δ' ὁ τὸ ὄνομα τοῦ Θησέως περιβεβλημένος συνοικισμός οὐ μόνον ἐξωτερικὴ τῶν Ἀθηναίων ἐνίσχυσις, ἀλλὰ καὶ ἀληθὴς ἐσωτερικὴ αὐτῶν ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῆς πίεσεως τῶν ἐκασταχοῦ μικρῶν ὀλιγαρχιῶν· διότι ἐπέβαλλε κοινόν, καὶ ἐνεκα τούτου ἰσχυρόν νόμον, ὃν πάντες ἤναγ-

(6) Δ, 61.

(7) Πλούτ. Θησ. ΚΔ.—Θουκ. Β'. 15.

(8) Ἡρόδ. Α, 170.

κάζοντο νὰ σεβασθῶσι, καὶ ὅστις ἐπομένως ἦν ἐγγύησις τῆς ισότητος. Εὐλόγως ἐπομένως ἡ διάταξις αὕτη δυσαρρεστεῖ τοῦ Θεοφράστου τὸν ὀλιγάρχην (9), ὅστις παραπονεῖται ὅτι ἐκ δώδεκα πόλεων εἰς μίαν συγκεντρώσας ὁ Θησεὺς τὴν κυβέρνησιν, ἔγινεν αἷτιος πάντων τῶν κακῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐκμηδενίσας τὴν κατὰ τόπους ὀλιγαρχίαν, καὶ αὐτῆς τέλος τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας. Ὁ δῆμος ὁμῶς ἄλλα ἠσθάνετο καὶ ἐφρόνει, καὶ εὐγνωμονῶν πανηγύριζεν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τὰ μετοίκια (10) ἢ μᾶλλον συνοίκια (11) κατὰ τὴν 19^{ην} ἐκατομβαιῶνος ἐκάστου ἔτους. Ἐκ τούτου καὶ φιλόνομος Βασιλεὺς ἐθεωρεῖτο ὁ Θησεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, « ἀρχῶν τοῦ πλήθους νομίμως », κατὰ Διόδωρον (12), καὶ τινες μάλιστα τὴν εἰς αὐτὸν ἀποδοθεῖσαν συγκεντρώσιν τῆς ἀρχῆς οὐ μόνον ὡς προοδοποίησιν ἐθεώρησαν τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰσαγωγὴν ἤδη αὐτῆς, ὥστε καὶ εἶπον ὅτι ὁ Θησεὺς παρητήθη τῆς βασιλείας (13)· ὁ δὲ Πausanias διηγεῖται (14), ὅτι εἶδεν ἐν Ἀθήναις γραφὴν παριστῶσαν τὸν Θησέα στεφανοῦντα τὴν Δημοκρατίαν στεφανοῦσαν τὸν Δῆμον.

Ἐννοεῖται ὁμῶς ὅτι οἱ οὕτω λέγοντες ἐξελάμβανον τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα ἀντὶ τῆς μεμακρυσμένης ἀφορμῆς· διότι ὁ ἐπώνυμος τοῦ Θησέως κυβερνητικὸς ὀργανισμὸς οὐ μόνον θεσμὸς δὲν ἦτο δημοκρατικὸς, ἀλλὰ μάλιστα συνεπύκνου καὶ ἐνίσχυε τὴν κεντρικὴν ἀρχήν, κατὰ τοῦτο πλησιέστερος τῆς δημοκρατίας, ὅτι ἀντὶ τῶν πολλῶν ὀλι-

(9) Χαρακτ. ΚΘ. 4.

(10) Πλούτ. αὐτ.

(11) Θουκ. αὐτ.— Ἀριστοφ. Εἰρ. 984.

(12) Δ, 61.

(13) Πλούτ. Θησ. ΚΔ, ΚΕ.— Εὐριπ. Ἰκέτ. 353, 405.

(14) Α, 3.

γαρχιῶν ἐγκατέλειπε μίαν, καὶ ἡλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ δήμου καταπατούντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τάξεις, καὶ φυλῶν ὑποδιαιρέσεις.

Λέγουσι δ' οἱ ἀρχαῖοι ὅτι ἀφ' οὗ ὁ Θησεὺς διεπράξατο οὕτω τὴν ἰδρυσιν ἐνιαίας κυβερνήσεως, ἵνα ἐνισχύσῃ τὴν περὶ αὐτὸν ἀριστοκρατίαν, καταργήσας τὰς κατὰ τόπους διοικήσεις, μετέτρεψε τὴν διαίρεσιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς τῶν παλαιῶν Ἰωνικῶν φυλῶν εἰς τὴν τῶν ἐξῆς τριῶν τάξεων, τῶν Εὐπατριδῶν, τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν γεωμόρων. Τὰς τάξεις δὲ ταύτας ὀνομάζουσιν ἔθνη ὁ Πολυδεύκης (1) καὶ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικόν, καὶ γένη, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, ὁ Ἡσύχιος (2).

Ἐκ τούτων δέ, οἱ μὲν Εὐπατρίδαι «τὸ ἄστυ οἰκοῦντες», κατὰ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικόν, εἶχον, κατ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν Πλούταρχον (3), τὴν τῶν ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐπιμέλειαν καὶ ἐξήγησιν, καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν τῶν δημοσίων ἀρχῶν δικαίωμα, καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνῆκε καὶ τὸ βασιλικὸν γένος (4).

Οἱ δὲ Γεώμοροι λέγονται Γεωργοὶ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου

(1) ΣΤ, 9, 111.

(2) Φ. Ἀγροῖῳται.

(3) Θησ. ΚΔ.

(4) Μ. Ἐτυμ. αὐτ.

Ἑτυμολογικοῦ, καὶ οἱ αὐτοὶ βεβαίως εἰσὶ περὶ ὧν λέγει ὁ Ἡσύχιος· « Ἀγροῖῳται, ἀγροῖκοι, καὶ γένος Ἀθήνησιν, οἳ ἀντιδιεστέλλοντο πρὸς τοὺς Εὐπατρίδας. Ἦν δὲ τὸ τῶν γεωργῶν, καὶ τρίτον τὸ τῶν Δημιουργῶν ». Ἦσαν λοιπὸν οὗτοι οἱ τὴν γῆν καλλιεργοῦντες· καὶ ὅτε αὕτη ἀνῆκε τοῖς πλουσίοις, ἐτέλουν αὐτοῖς « τὰ ἕκτα τῶν γινομένων », δι' ὃ καί, κατὰ Πλούταρχον (5), προσέτι ἐκτημόριοι καὶ θῆτες ἐλέγοντο· κατ' ἄλλους δὲ καὶ Πελάται (6), ἵσως τῆς ἐπωνυμίας μόνον μεταφρασθείσης διὰ τῆς ἐπὶ Ῥωμαίων ἐν χρήσει οὔσης. Ὁ δὲ Πλάτων (7) λέγει αὐτοὺς καὶ ἐπισιτίους, ὡς ἐργαζομένους μόνον ἵνα κερδίζωσι τὰ σιτία, καὶ ὁ Ἡσύχιος καὶ Ἐπιμόρτους, ὡς ἐπὶ μερίδι τῶν προϊόντων καλλιεργοῦντας τὴν γῆν.

Οἱ δὲ Δημιουργοὶ ἦσαν ὁ λοιπὸς ἐργατικὸς ὄχλος, ἡ πολυπληθεστέρα τάξις, κατὰ Πλούταρχον, ἢ τὸ τεχνικὸν ἔθνος, κατὰ τὸ Μ. Ἑτυμολογικὸν (8), καθ' ὃ, ἂν πρέπη νὰ τὸ πιστεύσωμεν, καὶ Ἐπιγεώμοροι ἐπελέγοντο.

Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐθνῶν ἄλλοι τῶν ἀρχαίων ἄλλα πρεσβεύουσιν, ἀσύμφωνα πολλάκις λέγοντες καὶ συγκεχυμένα. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Πολυδεύκης χρᾶται τῇ λέξει ὡς δηλούσῃ, μετὰ τῆς φρατρίας καὶ τῆς τριττύος, ὑποδιαίρέσεις τῆς φυλῆς, ἐν τῷ ἐπομένῳ χωρίῳ (9)· « Ὅτε μέντοι τέσσαρες ἦσαν αἱ φυλαί, εἰς τρία μέρη ἐκάστη διήρητο, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο τριττὺς καὶ ἔθνος καὶ φρατρία ». Ὅμοίως λέγει καὶ ὁ Ἀρποκρατίων (10)· « Τριττὺς ἐστὶ τὸ

(5) Β. Σόλ. ΙΓ.

(6) Διον. Ἀλικ. Β, 9.—Πολυδ. Γ, 82.

(7) Πολιτ. Δ, 419.

(8) Φ. Εὐπατρίδαι.

(9) Η, 111.

(10) Φ. Τριττὺς.

τριττον μέρος τῆς φυλῆς. Αὕτη γὰρ διήρηται εἰς τρία
 μέρη, τριπτόν, καὶ ἔθνη καὶ φρατρίας ». Καὶ τὰ αὐτὰ
 ἐπεναλαμβάνει τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, ἀρυόμενον, ὡς
 λέγει, ταῦτα ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀλλ' αὐταί εἰσιν αἱ
 μοῖραι περικοπαὶ τῶν γραμματικῶν ἐν αἷς τὰ ἔθνη ῥητῶς
 λέγονται ὑποδιαίρεσις τῶν φυλῶν. Εἰς ἄλλας δέ τινας ἀνα-
 φέεται ἡ λέξις ὡς ταυτόσημος τῆς φρατρίας καὶ τῆς τριπ-
 τύος, οἷον ἐν Σουΐδα (11) λέγοντι· «Φασὶ δὲ τὸ αὐτὸ ἔθνος
 εἶναι [καὶ] τριπτόν, ἥτοι τὴν φρατρίαν ».

Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ Πολυδεύκης, ὁμιλῶν περὶ τῆς εἰς γένη
 δευτέρας ὑποδιαίρεσεως, λέγει (12)· Φρατρίαι δ' ἦσαν
 δυοκαίδεκα, καὶ ἐν ἐκάστη γένη τριάκοντα ». Καὶ (13)·
 Τριπτύος δ' ἐκάστης γένη τριά[κοντα] ». Καὶ (14)· «Ἐκά-
 στου δὲ ἔθνους γένη τριάκοντα »· ἐξ ὧν φαίνεται προκύ-
 πτον ὅτι, κατ' αὐτόν, αἱ λέξεις φρατρία, ἔθνος, καὶ τριπτύς
 ἦσαν τρεῖς διάφοροι ἐκφράσεις τὸ αὐτὸ ἐμφαίνουσai, ὅτι
 δηλαδή ἐκάστη φυλὴ ὑποδιηρεῖτο τριχί, καὶ ὅτι τὸ τρίτον
 αὐτῆς ἐλέγετο ἀδιαφόρως ἔθνος, ἢ φρατρία, ἢ καὶ τριπτύς.

Ἀλλ' ἐξ ἐτέρων πάλιν τινῶν χωρίων δὲν ἐξάγεται ἀναγκαί-
 ως ἡ ἐρμηνεία αὕτη. Οὕτω λέγει ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλά-
 τωνος (15)· « Ἀριστοτέλης φησί, τοῦ ὅλου πλήθους διη-
 ρημένου Ἀθήνησιν εἷς τε τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς δη-
 μιουργοὺς, φυλὰς αὐτῶν εἶναι τέσσαρας, τῶν δὲ φυλῶν
 ἐκάστης μοίρας εἶναι τρεῖς, ἃς τριπτύας τε καλοῦσι καὶ
 φρατρίας », ὅπου ἡ διαίρεσις τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ εἶναι ἐλ-
 λειπής, καὶ προσέτι περὶ τῶν ἐθνῶν, ὡς ὑποδιαίρεσεως τῆς

(11) Φ. Φράτορες.

(12) Γ', 52.

(13) Η, 109.

(14) Η, 111.

(15) Ἐν Ἀξιόχ. 253.

φυλῆς, οὐδεμία γίνεται μνεία. Ἡ αὐτὴ δ' ἀποσιώπησις ἀπαντᾶται καὶ εἰς δύο χωρία τοῦ Σουΐδα (16): «*Ἡ φυλὴ διήρηται εἰς τέσσαρα (ὀρθότερον ὠφείλεν εἰπεῖν· Ὁ Ἀττικὸς λαὸς διήρηται εἰς φυλὰς τέσσαρας). Ἐκάστη δὲ διαίρεσις εἰς γ'. ὡς γίνονται ιβ'. Καλεῖσθαι δὲ τριπτύας καὶ φρατρίας*». Καὶ ἀλλαχοῦ (17): «*Αἱ δὲ φρατρίαι ἐκαλοῦντο τριπτύες, ὅτι τεσσάρων φυλῶν οὐσῶν, εἰς τρία ἐκάστην διεῖλον μέρη*».

Ἄν δ' ἡ τοιαύτη ταυτωνυμία ὑποτεθῇ τῶν γραμματικῶν παρεξήγησις, ἐφικτὴ ἔσται καὶ ἄλλη ἐρμηνεία, καθ' ἣν ἐκάστης φυλῆς τριχὶ διαιρουμένης, ἐκάστη ὑποδιαίρεσις ἔφερεν ἀνὰ ἓν τῶν ὀνομάτων ἐκείνων. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται ἡμῖν ὀρθῶς ἔχον, καὶ πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ἀληθείας ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ ἐρευνηθῇ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἐκείνων ἰδίᾳ.

α'. Τὴν λέξιν ἔθνος παράγουσιν οἱ λεξικογράφοι (18) ἐκ τοῦ ἔθους, διότι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην χρῆσιν τῆς γλώσσης ἐδήλου τοὺς κοινὴν τέχνην ἢ ἐπιτήδευμα ἀσκοῦντας, καὶ διὰ τοῦτο κοινὰ τὰ ἔθνη ἔχοντας, ὡς ἔλεγον ἔθνος ῥαψωδῶν, ἰατρῶν, ληστῶν, ἢ καὶ ἔθνος πτηνῶν, καὶ ἐπομένως, καθ' ἣν εἶδομεν ἀνωτέρω ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύκους, ἔθνος εὐπατριδῶν, δημιουργῶν, γεωμόρων. Φαίνεται ἄρα ὅτι ἡ εἰς ἔθνη κατὰταξις ἦν οὐχὶ τῶν φυλῶν ἐκάστης ὑποδιαίρεσις, ἀλλ' ἡ εἰς τάξεις διάκρισις ἀπαντος τοῦ λαοῦ, ἥτις διὰ τοῦτο ἐπίτηδες ἴσως ὑπὸ τινων τῶν γραμματικῶν ἀποσιωπᾶται εἰς τῶν ὑποδιαίρέσεων ἐκείνων τὴν ἀπαρίθμησιν. Καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ταυτίζεται

(16) Φ. Φρατρία.

(17) Φ. Γενῆται.

(18) Ἐτυμ. Γουδ.

κατάταξις αὕτη μετὰ τῆς τῶν Ἰωνικῶν φυλῶν, σύμ-
 τηξις οὕσα ἐκείνης ὅπως ἀποτελέσῃ τὰ τρία σημεῖα τοῦ
 χοῦ τοῦ πᾶσαν πολιτείαν κινουῦντος, καὶ ὅστις ἦν συμ-
 μάχη τῆς μετὰ ταῦτα πολιτικῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν
 πρῶτιστον ἐλατήριο. Οὕτως ἐν τῇ κατατάξει ταύτῃ εἰς
 τὰ τρία ἔθνη εὐπατριδῶν, δημιουργῶν καὶ γεωμόρων,
 ἢ μὲν *Εὐπατρίδαι*, ἦσαν ἡ ἀριστοκρατικὴ τάξις, ἀντιστοι-
 χοῦντα πρὸς τοὺς Ὀπλητας (ἴσως μετὰ τῶν Γελεόντων, ἃν ἡ
 λέξις ἐδήλου τοὺς λαμπροὺς καὶ ἐνδόξους), οἱ δὲ *Δημιουργοί*,
 ἡ μέση τάξις, αὐτοὶ οἱ Ἀργάδεις καὶ οἱ Γεώμοροι,
 ἡ ἐσχάτη καὶ δημοκρατικωτάτη τάξις, περιλαμβάνοντες
 τοὺς Αἰγικορεῖς, ἢ ἴσως καὶ τοὺς Γελέοντας (ἅν, ἀντὶ τῶν
 λαμπρῶν ἐνέφαινον οὗτοι τὸν γεώλεων). Δύω ἄρα τῶν
 ἔθνῶν συνέπιπτον μετὰ δύο ἐκ τῶν φυλῶν, ἐν δὲ περιελάμ-
 βανε δύο φυλάς. Καὶ λέγει μὲν ὁ Πολυδεύκης (19) ὅτι οἱ
 Φυλοβασιλεῖς, ἡ ἀρχηγοὶ ἐκάστης φυλῆς, ἐλαμβάνοντο ἐκ
 τῶν εὐπατριδῶν, ὅπερ ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι ἐκάστη φυλὴ
 περιεῖχε καὶ *Εὐπατρίδας*, ἄρα συνέκειτο ἐκ μερίδων καὶ τῶν
 τριῶν τάξεων· ἀλλὰ δύσκολος φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι
 ὑπῆρχον φέρ' εἰπεῖν *Εὐπατρίδαι* τῆς φυλῆς τῶν Αἰγικο-
 ρέων, γεώμοροι τῶν Ὀπλιτῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπερ
 ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν φυλῶν πᾶσαν χαρακτηριστικὴν αὐτῶν
 ἀριστοκρατικὴν σημασίαν. Πολὺ δὲ πιθανώτερον, ὅτι ὑπάρ-
 χει καὶ ἐνταῦθα σύγχυσις παρὰ Πολυδεύκει, καὶ ὅτι οἱ Φυ-
 λοβασιλεῖς ἦσαν μὲν ἀρχηγοὶ τῶν Φυλῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ
εὐπατρίδαι.

6'. Ἡ δὲ λέξις *Φρατρία*, ὑπό τινων μετὰ ταῦτα καὶ
φρατρία λεγομένη, σημαίνει τὴν ἀδελφότητα· διότι, καθ'
 Ἡσύχιον, « *Φρητὴρ ἀδελφός* », ἐξ οὗ καὶ τὸ λατινικὸν

(19) Ὀνομ. Η, 111.

Frater. Ἦτον ἐπομένως ἡ Φρατρία ἡ διαφόρων ἀδελφικῶν ἢ συγγενικῶν οἰκογενειῶν κοινωνία, ἐπὶ κοινῷ τινι σκοπῷ, καὶ ἰδίως, ὡς εἰκὸς καὶ ὡς καὶ ὁ Δικαίάρχος πρεσβεύει (20), πρὸς κοινὴν θεραπείαν τοῦ οἰκογενειακοῦ ἱεροῦ συνεστηκυῖα. Δι' ὃ καὶ ὑπὸ Δημοσθένους (21) λέγονται οἱ φράτορες « Ἀπόλλωνος Πατρώου καὶ Διὸς Ἐρκείου γενῆται ». Καθ' ὃν χρόνον αἱ οἰκογένειαι διετέλουν εἰσέτι ἀπ' ἀλλήλων μεμονωμέναι, ἐκάστη εἶχε καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς ἱερόν, ὃ περιεῖπεν ἡ πάτρα, ὡς ἐκφράζονται τινες τῶν γραμματικῶν, ἥτοι ὁ πατήρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ἀποθνήσκοντος δὲ τοῦ πατρός, ἔμενε τὸ ἱερόν εἰς τὴν κοινὴν ἐπιμέλειαν τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν τῶν ἀδελφῶν, πρὸς τοῦτο φρατρίαν ἀποτελουσῶν. Καὶ ὁ μὲν προμνημονευθεὶς συγγραφεὺς Δικαίάρχος ἄλλως θέλει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν φρατριῶν, ἀποδίδων αὐτὴν εἰς ἐξ ἐπιγαμιῶν καταγωγὴν, καὶ εἰς μεταξὺ ἀδελφῶν συζυγίας, διὰ τούτων· « Φατρίαν δὲ συνέβη λέγεσθαι καὶ φρατρίαν, ἐπειδὴ τινες εἰς ἐτέραν πάτραν ἐδίδοσαν θυγατέρας ἑαυτῶν· οὐ γὰρ ἔτι τῶν πατριωτικῶν (τῶν τῆς πάτρας) ἱερῶν εἶχε κοινωνίαν ἢ δοθεῖσα, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ λαβόντος αὐτὴν συνετέλει πάτραν· ὥστε πρότερον πόθω τῆς συνόδου γιγνομένης ἀδελφῆς σὺν ἀδελφῷ, ἐτέρα τις ἱερῶν ἐτέθη κοινωνικὴ σύνοδος, ἣν δὴ φρατρίαν ὠνόμαζον· καὶ πάλιν ὥσπερ πάτρα μὲν ὅν περ εἵπομεν ἐκ τῆς συγγενείας τρόπον ἐγένετο μάλιστα τῶν γονέων σὺν τέκνοις, καὶ τέκνων σὺν γονεῦσι, φατρία δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀδελφῶν ». Ταῦτα ὁμῶς παρεμβάλλουσι ξένα καὶ περιττά, καὶ εἰσὶ προφανῆς παρεξήγησις τῆς ἀρχῆς τῶν φρατριῶν, αἵτινες ἀληθῶς

(20) Ἐν Στεφ. Βυζ. Φ. Πάτρα.

(21) Δημοσθ. κ. Εὐβουλ. Σ. 1319.

ἦσαν ἢ κατὰ θρησκευτικὰς ὁμάδας τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ διαί-
 ρησις. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, καθ' ὃ ἐκ τῶν γενῶν πηγάσα-
 σαι, ἦν ἐπόμενον ὅτι ἦσαν τόσαι, ὅσοι καὶ οἱ πρῶτοι γε-
 νάρχαι, ὧν οἱ ἀπόγονοι διεκλαδεύοντο εἰς συγγενικὰς οἰκο-
 γενεάς· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὁ νόμος ἐκανόνισεν αὐθαιρετώτε-
 ρον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ ὁ Πολυδεύκης λέγει (22)·
 «Φρατρίαι δ' ἦσαν δυοκαίδεκα»· καὶ ὁ Στέφανος ὁ Βυ-
 ζάντιος (23)· «ἐξ ἧς οἱ φράτορες λέγονται, οἱ ἐκ τῆς φρα-
 τρίας τῆς αὐτῆς ὄντες, ὃ ἐστὶ τρίτης (ἴσως τρίτου τῆς)
 φυλῆς, ἣν τινες τριπτὸν λέγουσι». Παρεδέχθη ἄρα ὁ νό-
 μος ἀνὰ τρεῖς μόνον φατρίας ἐν ἐκάστη φυλῇ, ἥτοι ἐπέτρε-
 ψεν ἐν ἐκάστη τριῶν, ἐν ὅλοις δὲ δώδεκα φρατορικῶν ἱε-
 ρῶν τὴν διατήρησιν, εἰς ἃ βεβαίως ἠναγκάσθησαν νὰ συν-
 τελῶσι καὶ τὰ λοιπὰ γένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς
 συγγενείας αὐτῶν. Καθ' ὅσον δ' ἐμακρύνοντο αἱ φρατρίαι
 τῆς πρώτης αὐτῶν καὶ φυσικῆς σημασίας, παρελάμβανε
 καὶ διεῖρρύθμιζεν αὐτὰς ὁ νόμος, συμφέρον ἔχων νὰ περιε-
 λίσσῃ πᾶσαν τὴν πολιτείαν διὰ τῶν οἰκογενειακῶν τούτων
 δεσμῶν, καὶ ἐκανόνισεν, ἴσως ὅμως εἰς χρόνους μεταγενε-
 στέρους, αὐστηρῶς τὸν τρόπον καὶ τοὺς ὅρους τῆς εἰς τὰς
 φρατρίας ἐγγραφῆς, καὶ τὸν Φράτριον Δία ἀνεγνώρισε τῶν
 φρατριῶν προστάτην (24), καὶ φράτριον ὑπῆρχεν οἰκοδό-
 μημα ἐν Ἀθήναις, ἐν ᾧ συνήρχοντο αἱ φρατρίαι (25), καὶ
 ἐκάστη Φρατρία εἶχε τὸν ἴδιον ἐαυτῆς Φρατρίαρχον (26).

Ὁ δωδεκαδικὸς δὲ τῶν Φρατριῶν ἀριθμὸς ἐδύνατο ἴσως
 νὰ ὑποβάλῃ τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι τοπικῶς ἦσαν αὗται αὐτὴ ἢ

(22) Γ, 52.

(23) Φ. Φρατρία.

(24) Δημοσθ. κ. Μακαρτ. 1054, 10.

(25) Πολυδ. Γ, 52.

(26) Δημ. πρ. Εὐβουλ. Ε'. 7.

ἀρχαία δωδεκάπολις. Ἄλλ' ἐν τινι ἐπιγραφῇ (27) ἀναφέρεται τὸ ὄνομα φρατρίας Ἀχνιαδῶν, μὴ ἀπαντῶμενον μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν δώδεκα ἀρχαίων πόλεων· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ νεοεκδότῳ (28) ἀπαντᾶται ὄνομα Φρατρίας Δυναλεῖς, ἀνηκούσης τῇ Πανδιονίδι φυλῇ. Καὶ ἄλλα δὲ δύο ὀνόματα « Τιταγίδαι καὶ Θυργοῦνδαι » ἀποδίδωσιν εἰς Φρατρίας τὸ Μέγα Ἑτυμολογικὸν (29)· ἄλλα ταῦτα χρήζουσιν ἐπικυρώσεως, καὶ δυνατὸν νὰ ᾔσαν γενῶν ὀνόματα, κατὰ λάθος τοῦ γραμματικοῦ ἀποδιδόμενα εἰς Φρατρίας, ἢ καὶ μόνων δήμων, οἵτινες ἔφερον τὰ ὀνόματα Τιτακίδαι καὶ Θαργωνίδαι. Ὅπως δὴποτε ὅμως, φαίνεται βέβαιον ὅτι αἱ δώδεκα φρατρίαι ᾔσαν ἄσχετοι πρὸς τὴν δωδεκάπολιν. Συνέκειντο δέ, ὡς ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἀπῆται, αἱ φρατρίαι ἐκ τῶν γενῶν, ὅσα συνεδέοντο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διὰ κοινῆς καταγωγῆς. Κατὰ Πολυδεύκην δέ, ὅστις, ὡς εἶπομεν, ἐκλαμβάνει ἔθνος, φρατρία, καὶ τριπτὸν ὡς ταυτόσημα (30), ὑποδιηρεῖτο ἐκάτερον εἰς τριάκοντα Γένη, ἃ ὀνομάζει καὶ Τριακάδας (31). Καὶ ὁ Μοῖρις δὲ πρεσβεύει (32)· « Αἱ δὲ φυλαὶ ἐκάστη εἰς τριττύας (διήρητο)· εἰς δὲ ἐκάστην τριπτὸν εἰσήχθη γένη λ' ». Ἄλλ' ὀρθότερον λέγει ὁ Ἀρποκρατίων (33)· « Πάλιν δὲ τῶν φρατριῶν ἐκάστη διήρητο εἰς γένη τριάκοντα », καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (34), ἐξ Ἀριστοτέλους· « Ἄς

(27) Bæckh, C. I. G. Ἄρ. 463.

(28) R. Neubauer, üb. eine jüngst gefundene att. Pachturkunde, 1874.

(29) Σ. 760. καὶ Φώτ. Λεξ. σ. 291.

(30) Γ, 52.— H, 109.— H, 111.

(31) H, 111.

(32) Φ. Γεννηται.

(33) Ὅμ.

(34) Εἰς Ἀξιολ. σ. 253.

τριπτύας τε καλοῦσι καὶ φρατρίας· ἐκάστης δὲ τούτων τριάκοντα εἶναι γένη». Κατὰ ταῦτα ἦσαν τὰ γένη ἡ ὑποδιαίρεσις, ἡ τὰ συστατικὰ μέρη τῶν Φρατριῶν, καὶ ὑπῆρχον ἀνὰ τριάκοντα εἰς ἐκάστην. Ἡ δὲ τοιαύτη διάταξις δὲν ἦν βεβαίως φυσικὴ καὶ αὐτόματος, ἀλλ' ὥς καὶ ἡ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Φρατριῶν, αὐθαίρετος καὶ ἐκ συνθήκης ὑπὸ τοῦ νόμου κανονισθεῖσα. Ἦν δέ, κατὰ τὴν παρατήρησιν τῶν Γραμματικῶν (35), λίαν ἐντέχνως συνηρμολογημένη, διότι ὑπῆρχον 4 Φυλαὶ ὡς αἱ 4 ὥραι τοῦ χρόνου, 12 δὲ φρατρίαι ὡς οἱ 12 μῆνες, καὶ (12×30) 360 γένη ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ ἔτους, ὅπερ ἀποδεικνύει μεταγενεστέρων χρόνων διάταξιν.

Ἐκαστον δὲ γένος συνέκειτο πάλιν, τεχνητῶς οὐχ ἦτον, καὶ κατὰ νόμου ἐπιταγὴν, ἐκ 30 ἀνδρῶν, ἦτοι οἰκογενειάρχων (36)· διὸ καὶ ὠνομάζετο τὸ γένος καὶ Τριακάς, ἐκτὸς ἂν, ὡς φρονεῖ ὁ Βοίχχιος (37), ἡ Τριακάς ἦτον δεύτερος τρόπος ὑποδιαίρεσεως τοῦ γένους. Ἐκαλοῦντο δ' οἱ τριάκοντα οὗτοι οἰκογενειάρχαι γενῆται (38), καὶ προσέτι καὶ ἀγάλακτες, ἦτοι, (κατὰ τὸ Ἀπατούρια, ἄλοχος), Ὁμογάλακτες, ὡς καὶ τῷ ὄντι πολλάκις ἐλέγοντο, καθ' ὃ τὸ αὐτὸ θηλάσαντες γάλα τῆς συγγενείας, εἰ καὶ ἡ συγγένεια αὕτη, κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, εἶχεν ὅλως μακρυνθῇ καὶ ἀποσβεσθῇ, ὥστε ἡ σχέσις τοῦ γένους ἐστηρίζετο μόνον ἐπὶ νομικῆς διατάξεως πλέον. Τοῦτο ἀναγνωρίζουσι καὶ οἱ Γραμματικοί, οἷον ὁ Πολυδεύκης λέγων.

(35) Εὐστάθ. Ἰλ. Σ. 181.— Σουῖδ. Φ. Γεννῆται.

(36) Πολ. Ὀν. Γ, 52.— Η, 111.— Εὐστ. σ. 181.— Μ. Ἐτυμ.— Σχολ εἰς Πλάτ. Ἀξίολ.

(37) C. I. G. I, σ. 140.

(38) Ἀρποκρ.—Σουῖδ.—Μ.—Ἐτυμ.—Ἡσύχ. Πολυδ. Η, 111.— Μοῖρις, Ἀττ. σελ. 108.

« Καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ γένους γεννῆται καὶ ὁμογάλακτες, γένει μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς συνόδου οὕτω προσαγορευόμενοι »· καὶ ὁ Μοῖρις (39)· « Οὐδὲν ἄφ' αἵματος ἀλλήλοις προσήκοντες, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ γένους οὕτω κατωνομασμένοι ». Καὶ αὐτὸ τοῦτο δέ, συγγεγεῖς ἐκάλουν πολλάκις τοὺς γενήτας οἱ ἀρχαῖοι (40)· καὶ τῆς ἀρχαίας φυσικῆς συναφείας λείψανα ἀνεγνώριζον αὐτοῖς καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, συγγενικά τινα δικαιώματα καὶ καθήκοντα, ὡς τὸ τῆς κατὰ φονέως ἐκδικήσεως, ἐκτεινόμενον ὑπὸ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν καὶ εἰς πάντας τοὺς φράτορας (41). Ἄγνωστον δ' ἐστὶ καὶ οὐδαμῶς μαρτυρεῖται, ἂν οἱ Γενῆται ἐκέκτηντο κληρονομικὰ ἐπ' ἀλλήλων δικαιώματα, ὡς οἱ ἐν Ῥώμῃ Gentiles.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἦσαν ἐν Ἀθήναις πάντες οἱ Γενῆται, ἢ ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένοι οἰκογενειάρχαι, ὁμοῦ (4 Φυλαὶ × 3 Φρατριῶν × 30 γενῶν × 30 γεννητῶν =) 10800. Πᾶς δὲ πολίτης ὤφειλεν ἀναμφιβόλως ν' ἀνήκη εἰς ἓν τῶν γενῶν, καὶ ἐκλιπόντος τοῦ Γενήτου, ἢ γενάρχου, ὁ ἀρχαιότερος ἀντικαθίστα αὐτὸν εἰκότως. Ὑπῆρχον ὁμοῦ καὶ τινες λεγόμενοι Ἀτριάκαστοι, « οἱ μὴ μετέχοντες τριακάδος », καθ' Ἡσύχιον, δηλαδὴ πιθανῶς οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ γένος, οἷοι, ὡς φαίνεται, ἦσαν οἱ νόθοι· ὥστε καὶ ἦσαν κληρονομικῶν δικαιωμάτων ἐστερημένοι, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Γραμματικὸς· « Ἐξω Τριακάδος, οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες παῖδες ἢ ἀγχιστεῖς κλήρου, τελευτήσαντος τινός ».

(39) Αὐτ. σ. 108.

(40) Ἰσαῖος, π. Ἀπολλοδ. κλ. 160, 178.— Ἀρποκρ. Φ. Γεννῆται.— Ξεν. Ἑλλ. Α, 7, 8.

(41) Δημ. κ. Μακαρτ. 1069.

Ἐπειδὴ δ' ὁ πρῶτιστος τῶν Γεννητῶν σκοπὸς ἦν ἡ κοι-
 ῶν ἱερῶν λατρεία καὶ ἐπιμέλεια, διὰ τοῦτο ἐπωνομάζοντο
 καὶ Ὀργεῶνες, ὡς ἐλέγοντο ἐν γένει οἱ κοινόν τι ἱερὸν πε-
 ριέποντες, ἢ, ὡς ἀοριστότερον λέγει ὁ Πολυδεύκης (42).
 «Οἱ κατὰ δήμους ἐν τακταῖς ἡμέραις θύοντες θυσίας τι-
 νὰς». Φαίνεται δὲ πιθανώτερον ὅτι οἱ Ὀργεῶνες ἦσαν ἐν
 τοῖς ἔπειτα καὶ χρόνοις, καὶ ὅτε τὰ ἱερὰ ἐπολλαπλασιά-
 σθησαν, οὐχὶ πᾶν τὸ γένος, ἀλλ' ἡ ὑποδιαίρεσις αὐτοῦ, ὁ
 γενήτης μετὰ τῶν ἀμέσως περὶ αὐτόν· ὥστε καὶ ἐν τῷ
 Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ λέγεται· «Γεννῆται· οὐδὲ ἀπὸ τοῦ
 αὐτοῦ αἵματος, ἀλλὰ νόμου κοινωρίαν τινὰ ἔχοντες συγ-
 γενικῶν ὀργίων ἢ θεῶν, ἀφ' ὧν ὀργεῶνες ὠνομάσθησαν».

Ὀνόματα δὲ γενῶν ἀπαντῶνται εἰς συγγραφεῖς καὶ εἰς
 ἐπιγραφάς, μόνον τὸ τῶν Βριτιαδῶν ἐν Δημοσθένει (43),
 τῶν Κηρύκων ἐν Ἀνδοκίδῃ (44), τῶν Τιταγιδῶν καὶ ἴσως
 τῶν Θυργωνιδῶν ἐν ἐπιγραφῇ τινι (45), τῶν Ἀμυνδαριδῶν
 ἐν ἐτέρᾳ (46), καὶ τὸ τῶν Εὐμολπιδῶν συνεχῶς. Ἡ δὲ
 σπάνις τῆς μνείας αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶχον αὐτὰ
 κυρίως ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα. Ἐγγραφή δὲ ξένων εἰς αὐτὰ
 δὲν ἐγένετο ὡς εἰς τὰς φυλάς καὶ εἰς τὰς φρατρίας, διότι,
 ταῦτα ἠνίττοντο μάλιστα τὴν ταυτότητα τῆς καταγωγῆς.

Ὑπελήφθη (47) δ' ἐκ τοῦ ἐπομένου χωρίου τοῦ Φιλο-
 χώρου ἐν Σουίδᾳ (48)· «Καὶ γεννῆται οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
 καὶ πρῶτου γένους τῶν τριάκοντα γενῶν, οὓς καὶ πρό-

(42) H, 107.

(43) K. Νεαίρ. λστ'. Δούκ.

(44) Π. Μυστηρ. λε'. αὐτ.

(45) Bæckh, C. I. G. Ἀρ. 462.

(46) Ross, üb. d. Demen. σ. 26.

(47) Wachsm. I, 238, καὶ d. tripl. part. 15.

(48) Φ. Γεννῆται.

τερόν φησι Φιλόχωρος ὁμογάλακτας καλεῖσθαι », ὅτι τὰ γένη ἦσαν οὕτω διανενεμημένα ἐν ταῖς φρατρίαις, ὥστε ν' ἀντιστοιχῶσί τινα ἐξ ἐκάστης εἰς ἕκαστον τῶν ἔθνων, ὅτι ἐπομένως ἐκάστη τῶν φρατριῶν περιεῖχεν ἀνὰ ἓν γένος Εὐπατριδῶν, καὶ τοῦτο ὅτι ἦν τοῦ Φιλοχώρου τὸ πρῶτον γένος. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως συμβιβάζεται μεθ' ὧν περὶ τῶν ἔθνων ἤδη παρατηρήσαμεν, καὶ πολὺ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι πρῶτον γένος λέγων ὁ Φιλόχωρος, ἐννοεῖ τὸ ἀνέκαθεν, τὸ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ γένος ἦν ἀληθῆς συγγένεια.

γ'. Ἡ δὲ τριτὺς, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος προκύπτει, ἦτο τεχνητὴ τις διαίρεσις καὶ αὐτὴ, καί, ἂν ἄλλη τῆς εἰς φρατρίας, ἔτι μᾶλλον ἢ ἐκείνη ὑπὸ τοῦ νόμου κανονισθεῖσα, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων πηγάζουσα. Ἦσαν δὲ καὶ αἱ τριτῦες ἀνὰ τρεῖς εἰς ἐκάστην φυλὴν, ὡς λέγει ὁ Φώτιος (49), ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀρυόμενος· « Ἐκ δὲ τῆς φυλῆς ἐκάστης ἦσαν νενεμημένοι τριτῦες μὲν τρεῖς »· καὶ ὁπωσοῦν συγκεχυμένως ἀλλαχοῦ· « Τριτῦς· τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς. Αὕτη γὰρ διήρηται εἰς τρία μέρη, τριτῦς καὶ ἔθνη καὶ φρατρία ». Ἐκ τινων δὲ μεταγενεστέρων μαρτυριῶν φαίνεται ὅτι ἡ τριτὺς ἦν διαίρεσις ὅλως πολιτικὴ καὶ διοικητικὴ· διότι ὁ Αἰσχίνης ὁμιλεῖ (50) περὶ ἀρχόντων « οὗς αἱ φυλαὶ καὶ αἱ τριτῦες καὶ οἱ δῆμοι ἐξ ἐαυτῶν αἰροῦνται τὰ δημόσια χρήματα διαχειρίζειν »· καὶ ὁ Δημοσθένης προτείνει (51) νὰ ἐμπιστευθῶσιν ἀνὰ 30 τριήρεις εἰς τὴν διαχείρησιν ἐκάστης φυλῆς, ἥτοι ἀνὰ δέκα εἰς ἐκάστην τριτύν. Καὶ ὁ Πλάτων δ' ὅτε

(49) Φ. Ναυκραρία.

(50) κ. Κτησ. θ'. Δουκ.

(51) π. Συμμορ. ι'.

ἐπὶ τῶν φιλοδόξων λέγει (52) ὅτι, « *ἀν μὴ στρατηγῆσαι
ὕνωνται, τριτυναρχοῦσιν* », ἐπίσης ἀποδεικνύει τὸν πολι-
τικὸν τῆς τριτύου χαρακτῆρα.

Πᾶσαν τέλος ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ τί ἦν ἡ Τριτύς αἶρει
καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις αὐτῆς εἰς *Ναυκραρίας*, ἐξ ὧν, κατὰ
Πολυδεύκην (53) καὶ Φώτιον, ὑπῆρχον « *τέσσαρες κατὰ
τριτὺν ἐκάστην* », ἥτοι ἐν ὅλοις 48. Ὀνομάσθη δ' ἡ Ναυ-
κραρία, ὡς εἰκάζει ὁ Πολυδεύκης, ἐκ τοῦ ὅτι ἐκάστη ὤφειλε
νὰ παρέχῃ εἰς τὴν πόλιν ἀνὰ δύο ἵππεῖς καὶ ναῦν μίαν.
Ἀλλὰ τοῦτο ἦν βεβαίως διάταξις μεταγενεστέρα, τῶν ἡμε-
ρῶν καθ' ἃς αἱ Ἀθηναὶ ἐκτῆσαντο στόλον. Αἱ ναυκραρίαι
ὅμως ἦσαν πολὺ ἀρχαιότεραι, διότι ἐπὶ Κύλωνος ἤδη, ὅπου
ὁ Θουκυδίδης (54) ἀναφέρει τοὺς ἐννέα ἄρχοντας, ἐκεῖ ὁ
Ἡρόδοτος (55) ὀνομάζει « *Πρυτάνεις τῶν Ναυκράρων*
(οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας) »· ὥστε πιθανώτερον φαί-
νεται ὅτι ἡ λέξις *ναύκραρος* παράγεται ἐκ τοῦ *ναίειν*, ὡς
καὶ ἡ συγγενὴς αὐτῇ *ναύκληρος*, δηλοῦσα, κατὰ Πολυδεύ-
κην (56), ἀρχικῶς τὸν οἰκίαν ἐγκεκτημένον. Οὕτως ἦσαν
οἱ *Ναύκραροι* οἱ οἰκοδεσπόται ἢ οἱ προϊστάμενοι αὐτῶν, καὶ
Ναυκραρία ἡ πρώτη ὑπὸ πολιτικὴν καὶ πορολογικὴν ἔποψιν
θεωρουμένη μονὰς αὐτῶν· ὥστε καὶ ὁ Φώτιος (57) λέγει·
« *Ναυκραρία μὲν ὁποῖόν τι ἡ συμμορία καὶ ὁ δῆμος·
ναύκραρος δὲ ὁποῖόν τι ὁ δήμαρχος* ». Καὶ παρὰ τοῦ αὐ-
τοῦ μανθάνομεν ὅτι « *τὰς εἰσφορὰς τὰς κατὰ δήμους διε-
χειροτόνουν οὗτοι, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀναλώματα* ».

(52) Π. Πολιτ. 475.

(53) Η, 108.

(54) Α, 126.

(55) Ε, 71.

(56) Ι, 20.

(57) Λέξ.

Καὶ Τριττύων δ' ὑπάρχουσί τινα ὀνόματα γνωστά, οἷον Ἐπακρέων (58), ἴσως Λακριαδῶν (59), Ἐλευσινίων, Παιανιέων, Πειραιέων (60), περὶ ὧν ὁμῶς δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ἂν ἀνήκωσιν εἰς τριττύας, ἢ ἐμφαίνωσι τοὺς δήμους, ὡς μέρη τριττύος. Τὸ δ' ὄνομα Ἐπακρέων πιθανὸν καθίστησιν ὅτι καὶ τὸ τῶν Μεσογαίων, ἀπαντώμενον ἔν τινι ἐπιγραφῇ (61), καὶ τὸ τῶν Πεδιέων, μνημονευόμενον ὑπὸ Πλουτάρχου (62), μὴ ὄντα δημοτικά, ἀνήκον ἐπίσης εἰς Τριττύας.

Τὸ πιθανὸν λοιπὸν συμπέρασμα πάντων τῶν προῤῥηθέντων ἐστὶν ὅτι ἀρχαιότατα ὁ Ἀττικὸς λαὸς διηρεῖτο εἰς τὰς τέσσαρας Ἰωνικάς φυλάς, διανενεμημένας ἐν τῇ γῶρᾳ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἀποτελούσας τρεῖς ἀριστοκρατικάς βαθμίδας ἢ ἔθνη (δύω τῶν φυλῶν εἰς ἓν ἔθνος συνηνωμένων)· ἐκάστη δὲ φυλὴ ὅτι ὑπὸ θρησκευτικὴν μὲν ἔποψιν διηρεῖτο εἰς τρεῖς φρατρίας, ὑποδιαιρουμένας εἰς γένη· ὑπὸ διοικητικὴν δὲ καὶ φορολογικὴν, εἰς τρεῖς τριττύας, ὑποδιαιρουμένας εἰς ναυκραρίας· αἱ δὲ φρατρίαι καὶ τὰ γένη ὅτι δὲν ἀντεστοίχουν ἀκριβῶς πρὸς τὰς τριττύας καὶ τὰς ναυκραρίας, ὥστε δύω φράτορες φέρ' εἰπεῖν καὶ γενῆται ἐδύναντο ν' ἀνήκωσιν εἰς ἄλλην ἕκαστος τριττὺν ἢ ναυκραρίαν, κατὰ τὸν τρόπον τῆς διαμονῆς αὐτῶν, καὶ τοῦτο συνετέλει μάλιστα εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γενικὴν συγχώνευσιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ (63).

(58) Rangabé, Ant. Hell. II, Ap. 448.

(59) Αὐτ. 890.

(60) Hirschfeld ἐν Hermes, VII, Σ. 486 καὶ 487.

(61) Rang. Αὐτ. 799.

(62) B. Θεμιστ. ΙΔ.

(63) Περὶ διακρίσεων τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ ἴδ. ἐν ἄλλοις Plattner, Beytr. z. kenntniss d. Att. Rechts.—Meyer, d. gentilitate Attica.—Ignara, de phratriis.—Schömann, de Comitibus Athen.—Wachsmuth, d. tribuum quatuor Atticarum triplici particione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Κατάλυσις τῆς μοναρχίας.

Οἱ Τρωϊκοὶ χρόνοι, εἴτε διὰ τὴν μακρὰν ἀπουσίαν τῶν Ἀνάκτων ἐκ τῶν ἐδρῶν αὐτῶν, ἂν δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένη, εἴτε δι' οἷον δῆποτε ἐσωτερικοῦ ἀναβρασμοῦ λόγον ὃν αἰνίττονται, ἦσαν ἐποχὴ ἀναστατώσεως καὶ ἀνατροπῶν δι' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, καὶ κατ' αὐτοὺς πρέπει νὰ τεθῇ καὶ ἡ ἐξασθένησις καὶ ἡ ἐν τέλει κατάργησις τῆς μοναρχίας ἐν Ἀθήναις.

Κατὰ τὸν ἀρχαῖον ὀργανισμόν, ὃ Ἄναξ εἶχεν, ὡς εἶδομεν, τὴν ὑπερτάτην κεντρικὴν ἰσχὺν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν ᾗ αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν κατὰ τόπους προὔχόντων, ὧν τελείαν εἰκόνα παριστῶσιν ἐν Ὀδυσσεΐᾳ οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης. Φυσικὴ ἄρα ἦτον ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων ἀντίθεσις καὶ ἀντιζηλία, ὡς καὶ ἡ τάσις τοῦ Ἄνακτος εἰς περιορισμὸν τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ ἐπιχωρίων ἀρχόντων, οἵτινες τῷ ἀφήρουν μέρος τῆς δυνάμεως, καὶ παρενέβαινον μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ εἰς τὸν Θησέα ἀποδιδόμενη ἀξιομνημόνευτος πρᾶξις τοῦ συνοικισμοῦ, ἥτις ἦν ἡ πρώτη καιρία προσβολῇ κατὰ τῆς ἐπιχωρίου ἀριστοκρατίας, καὶ ἡ φυσικὴ ἀφετηρία πάλης, καθ' ἣν ὁ Ἄναξ ἡγωνίζετο ἵνα ἐκριζώσῃ τὴν ἰσχὺν τῶν περιοριζόντων τὴν ἐδικήν του. Ἡ προσβολὴ ὅμως προὔκάλει ἀντίστασιν, ἡ καταπίεσις τὴν ἀντίδρασιν· καὶ τοιοῦτον χαρακτῆρα εἶχε πιθα-

νῶς ἡ στάσις τοῦ ἐν τοῖς Τρωϊκοῖς διαπρέψαντος *Μενεσθέως*, υἱοῦ τοῦ *Πετεῶ*, ὅστις θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ὁ πρῶτος τὴν δημαγωγίαν ἐν τῇ πολιτείᾳ εἰσαγαγών, καὶ οὗ ἡ ἱστορία ἦν τῷ ὄντι τὸ κάτοπτρον καὶ ἴσως ἡ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀντανάκλασις τῶν μεταγενεστέρων δημαγωγῶν. Δισέγγονος τοῦ Ἑρεχθέως (1), δυναστικὴν ἐπομένως τρέφων ἀντιζηλείαν κατὰ τῶν εἰς ἑαυτοὺς τὴν διαδοχὴν περιποιησαμένων Αἰγιδῶν, ἀναδείκνυται ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ βασιλέως συνωμοσίας καὶ ἰδίως τῆς τῶν προὔχόντων. « Πρῶτος, ὡς φασίν, ἀνθρώπων ἐπιθέμενος τῷ δημαγωγεῖν καὶ πρὸς χάριν ὄχλῳ διαλέγεσθαι, τοὺς τε δυνατοὺς συνίστη » (2), καὶ συνεμάχησε μετὰ τῶν Τυνδαριδῶν, ὡς λέγει ἡ μυθώδης τῶν χρόνων ἐκείνων ἱστορία, ἴσως μὲν καὶ τινὰ κοινοπραγίαν μετὰ Πελοποννησίων αἰνιττομένη, εἴτε ἀληθῆ εἴτε μεταγενεστέρων συμβάντων ἀπήχησιν. Οἱ Τυνδαρίδαι ὁμῶς, ἥτοι οἱ Διόσκουροι, ἐπωνομάζοντο, ὡς γνωστόν, καὶ Ἄνακες ὥστε ἡ μετ' αὐτῶν συμπραγία πιθανῶς ἐννοεῖ τὴν μετὰ τῶν κατὰ χώρας προὔχόντων τῆς Ἀττικῆς, ἢ Ἀνάκτων, ὡς συνεχῶς καὶ οἱ τῆς Ἰθάκης καλοῦνται. Ἐν τῇ ἔριδι δὲ ταύτῃ, ὁ λαός, οὗ τὸ συμφέρον ἦν συνδεδεμένον μετὰ τῆς βασιλείας, τῆς ἀπαλλαγᾶς αὐτὸν ἀπὸ τῶν καταπιέσεων τῶν ἐπιτοπίων ἀριστοκρατῶν, συνεστασίασεν ἐξ ἐναντίας, ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει, μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπετέθη κατὰ τῆς βασιλείας διότι σπανίως δυνάμενος ὁ λαὸς νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν μηχανισμόν καὶ τὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων, καὶ πᾶσαν δύναμιν ὡς ἐχθρὰν αὐτῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑποβλέπων, ἐξεγείρεται μάλιστα κατὰ τῆς καταφανεστέρας, καὶ οὐ σπανίως

(1) Ἑρεχθεύς — Ὀρνεύς — Πετεῶς — Μενεσθεύς.

(2) Πλούτ. Θησ. ΛΒ.

πλίζει ὁ ἴδιος καὶ ἐνισχύει τὴν χεῖρα ἣτις μέλλει νὰ δε-
μεύσῃ αὐτόν. Ὁ Θησεὺς λοιπόν, κατὰ τινων τὴν διήγη-
σιν, προφανῶς μεταγενεστέρας σχέσεις εἰς ἀρχαιότερους
θρόνους μετατιθεῖσαν, ἐδιώχθη ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τινος συ-
κοφάντου, Λύκου καλουμένου, διὰ τοῦ ἐξοστρακισμοῦ (3),
ὃν αὐτὸς πρῶτος, ὁ Θησεύς, δῆθεν ἐνομοθέτησεν (4)· ἢ, κατὰ
Πλούταρχον (5), « ἐν τῷ δήμῳ πολὺ τὸ διεφθαρμένον
ὄρων καὶ θεραπεύεσθαι βουλόμενον, ἀντὶ τοῦ ποιεῖν
σιωπῇ τὸ προσταττόμενον », ἔφυγεν εἰς Σκύρον, καὶ ἀπέ-
θανε παρὰ τῷ Βασιλεῖ Λυκομήδῃ. Κατ' ἄλλην δὲ πάλιν
παράδοσιν, ἀλόντος τοῦ Θησέως ὑπὸ Θεσπρωτῶν, κατέλα-
βεν ὁ Μενεσθεὺς τὴν ἀρχήν, καὶ ἐγκατέστησε τὴν δημο-
κρατίαν, ἵνα μὴ ἰσχύσῃ πλέον ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ, ἂν ᾔθε-
λεν ἐπανέλθει (6). Ταῦτα δ' ὅπως δῆποτε αἰνίττονται πάντα
βίαιον τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας κλονισμόν ἐπὶ τῶν χρόνων
οἵτινες ἀποδίδονται εἰς τὸν Θησεά· ἡ δὲ τῶν μεταγενεστέ-
ρων ἔποψις, ἣν καὶ ὁ Ἰσοκράτης πανηγυρικῶς ἐκθέτει (7),
ὅτι ὁ Θησεύς, οἰκειοθελῶς καταθεὶς τὴν βασιλείαν, εἰσή-
γαγε τὴν δημοκρατίαν, ὑποδεικνύει μόνον ὅτι τὰ τῷ Θησεῖ
ἀποδιδόμενα συμβάντα, καὶ ἡ νέα τάξις ἣν αὐτὸς ἐλέγετο
θεὸς, προωδοποίησε τὴν μετὰ καιρὸν ἐπελθοῦσαν ἐπικρά-
τησιν τοῦ δήμου.

Ὅτι ὅμως ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ ἦν ἡ τῆς ἐξασθενήσεως τῆς
διαδοχικῆς βασιλείας ἐν Ἀττικῇ ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς
μικρᾶς ἐπὶ τοῦ θρόνου μονιμότητος καὶ ἀλληλουχίας τῶν
ὑποτιθεμένων αὐτοῦ διαδόχων· διότι τὸν Μενεσθέα, ἀποθα-

(3) Σχολ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 627.

(4) Συγκελλ.

(5) Θησ. ΛΕ.

(6) Πaus. Α, 16, 6.

(7) Παναθην. 439.

νόντα εἰς Ἴλιον (8), διεδέχθη, ἣ ἐλθὼν ἐξεθρόνισεν ὁ υἱὸς τοῦ Θησέως Δημοφών, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ὁ Μενεσθεὺς ἔκτισε τὸ Σκυλλήτιον (9). μετὰ δὲ τὸν Δημοφῶντα ἐβασίλευσαν οἱ ἀφανεῖς αὐτοῦ ἀπόγονοι, ὁ Ὁξύτης, καὶ ἀλληλοδιαδόχως οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἀφίδας καὶ Θυμοίτης, ἐφ' οὗ συνέβη ἡ δωρική εἰσβολὴ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τότε δὲ λέγεται ὅτι, ἐκραγείσης ἔριδος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ τῶν νέων τῆς Βοιωτίας κυρίων περὶ τῶν μεθωρίων πόλεων Οἰνότης καὶ Πανάκτου (10), ὁ τῆς Βοιωτίας βασιλεὺς Ξάνθος προὔκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν Θυμοίτην, ἀλλ' οὗτος ἀπεποιήθη· ὅπερ ἀποδεικνύει πόσον ἐθεωρεῖτο παρακμάσασα τότε καὶ εἰς ἀναξίας χεῖρας ἐκπεσοῦσα ἡ βασιλεία. Λέγεται δὲ τότε παρεπιδημῶν ἐν Ἀθήναις ὁ ἔνεκα τῶν Δωρικῶν ἐκεῖσε ἐκ Πύλου προσφυγὼν Μέλανθος, ὁ τοῦ Νέστορος ἑγγονος. Κατὰ δὲ τὰς παραδόσεις τῆς παναρχαίου ἱστορίας, καὶ κατὰ τοῦ Θουκυδίδου τὴν μαρτυρίαν (11), οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἦσαν οἷοι μεταγενεστέρως ἔγιναν, ζηλότυποι τῶν ἀστυκῶν αὐτῶν προνομίων· ἀλλὰ τοὺς ἐπισήμους ξένους, οἵτινες ἐκ πολέμων καὶ στάσεων κατέφευγον εἰς τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἀστασίαστον αὐτῶν χώραν, παρεδέχοντο ὡς πολίτας, καὶ οὕτως ηὔξανον τῆς πόλεως καὶ τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἐπιστημότητα. Οὕτω λέγονται πράξαντες πρὶν πρὸς τὸν Εὐθύθον καὶ πρὸς τὸν Ἴωνα, οὕτω καὶ τότε πρὸς τὸν Μέλανθον. Οὗτος δέ (12), ἢ κατὰ τινὰς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνδρόπομπος (13), καὶ κατ'

(8) Πλούτ. αὐτ.

(9) Στράβ. ΣΤ. 401.

(10) Σχολ. Πλάτ. Ruhnke σ. 49.

(11) Α, 2.

(12) Παυσ. Β. 18.— Στράβ. Θ, 602.— Κόν. Διηγ. 39.

(13) Παυσ. Θ, 5.

ἄλλους ὁ υἱὸς τοῦ Κόδρου (14), ἐμονομάχησε πρὸς τὸν
 ἄνθον καὶ τὸν ἐφόνευσε, δι' ὃ εὐγνωμονοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι
 φήρεσαν τὸν θρόνον ἀπὸ τῶν Θησειδῶν, καὶ ἔδωκαν αὐτὸν
 εἰς τὸν Μέλανθον, ὅστις τὸν κατέλιπεν εἰς τὸν Κόδρον.

Ἄλλ' οὐδ' οἱ Νειλεῖδαι οὗτοι ἔσωσαν τὴν καταρρέουσαν
 βασιλείαν· διότι, ὡς γνωστόν, κατηργήθη κῦτῃ μετὰ τὸν
 πρωϊκὸν θάνατον τοῦ Κόδρου (15), εἴτε διότι οἱ Ἀθηναῖοι
 οὐδένα ἔκρινον ἄξιον ἵνα διαδεχθῇ ἐκεῖνον (16), εἴτε διότι
 αἱ ἔριδες τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐβοήθησαν τὴν ὁσημέραι ἐπιθετι-
 κωτέραν γινομένην στάσιν τῶν εὐπατριδῶν· καθ' ὅσον ἐξ αὐ-
 τῶν, ὁ μὲν Νηλεύς, ἐλαττούμενος ἐν Ἀθήναις καὶ δυσηρε-
 στημένος, ἀπῆλθε κατὰ χρησμὸν μετ' Ἰωνικῆς ἀποικίας εἰς
 Ἀσίαν· ὁ δὲ Μέδων ἔμεινε μετὰ τῆς ἐπικρατεστέρας μερί-
 δος οἴκαδε, διατηρήσας λείψανα τῆς πατρικῆς βασιλικῆς
 ἐξουσίας, ἴσως δ' ἐπὶ τινα χρόνον καὶ αὐτὸν εἰσέτι κατα-
 χρηστικῶς τοῦ Βασιλέως τὸν τίτλον, ὃν καὶ ἐπὶ χρημοῦ
 φαίνεται ὅτι ἐζήτησε νὰ στηρίξῃ· διότι ὁ Πausanίας λέ-
 γει (17)· « Δίδωσι Μέδοντι ἢ Πυθία βασιλείαν », καὶ ἄλ-
 λαχοῦ (18) ἀναφέρει « τοὺς ἀπὸ Μελάνθου βασιλεύσαν-
 τας, εἰς Κλείδικον τὸν Αἰσυμίδου ».

Ἄλλ' ὅπως δῆποτε, ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων,
 ὑπεύθυνος καταστᾶσα, εἶχεν ἀπολέσει τὸν οὐσιωδέστατον
 χαρακτῆρα τῆς παλαιᾶς βασιλείας, καὶ ὁ ὑπέρτατος ἄρχων,
 οἷον δῆποτε καὶν ἔφερε τίτλον, ἦτον κυρίως ἀρχηγὸς μόνον
 πλέον τῆς ἀριστοκρατίας.

(14) Ἀριστοτ. Πολ. Ε, 8, 5.

(15) Λυκ. κ. Λεωκρ. 20.

(16) Iustin. II, 7.

(17) Z, 2.

(18) A, 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἄρχοντες.

Καὶ κηρύττεται μὲν ὑπὸ τινων ἡ κατάργησις αὕτη τῆς βασιλείας ὡς θρίαμβος τῆς δημοκρατίας, ὥστε καὶ ὁ Στράβων λέγει (1): « Ἐβασιλεύοντο μὲν οὖν Ἀθηναῖοι πρότερον· εἴτ' εἰς δημοκρατίαν μετέστησαν », καὶ ὁ Πausanias προσεπιμαρτυρεῖ ὅτι τὴν βασιλείαν διεδέχθη « ὁ δῆμος » (2). Ἄλλ' αὕτη εἶναι ἔποψις σφαλερά, διότι ἡ κατ' ἀρχὰς εἰς ἴδιον ὄφελος τὴν βασιλείαν καταβαλοῦσα ἦν ἡ ἀριστοκρατία, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀναγνωρίζει (3): « Σόλωνα . . . ὀλιγαρχίαν τε γὰρ καταλύσαι, λίαν ἄκρατον οὖσαν, καὶ δουλεύοντα τὸν δῆμον παῦσαι, καὶ δημοκρατίαν καταστήσαι τὴν πατριον »· καὶ ὁ Διόδωρος (4) ἀναφέρει « τὴν παλαιὰν κατάστασιν, καθ' ἣν παντελῶς ὀλίγοι τῶν ὄλων προειστήκεσαν ». Ὅμοίως λέγει καὶ ὁ Αἰλιανός (5): « Ἀριστοκρατία δὲ ἐχρήσαντο μέχρι τῶν τετρακοσίων », ἐννοῶν τὴν ἐπὶ Σόλωνος Βουλὴν· καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς (6): « (Τοῖς Εὐπατρίδαις) ἡ τῆς πόλεως ἀνέκειτο προστασία. Ἀγροίκους δὲ τοὺς ἄλλους πολίτας, οἳ τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἦσαν κύριοι. Σὺν

(1) H, 397.

(2) Δ, 5.

(3) Πολιτ. Β, 9.

(4) ΙΔ, 3.

(5) Π. ἱ. ΣΤ, 13.

(6) Β, 8.

χρόνῳ δὲ καὶ οὗτοι προσελήφθησαν ἐπὶ τὰς ἀρχάς ».

Ἦσαν δ' οἱ ἄριστοι οὗτοι οἱ ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐπιφανεστάτων γενῶν καταγόμενοι, οἵτινες καὶ διὰ παντοίων τιμητικῶν ἐπιθέτων, ὡς γνώριμοι, καλοὶ κάγαθοί, γενναῖοι, ἐσθλοί, βέλτιστοι, ἐπιεικεῖς, διεστέλλοντο ἀπὸ τῶν χυδαίων, ἐν ᾧ οὗτοι πολλάκις λέγονται περιφρονητικῶς κακοί, δειλοί, πονηροί (7), καὶ ἀπελάμβανον ἐλαχίστων πολιτικῶν δικαιωμάτων, οὐδ' ἐθεωροῦντο ὡς πολῖται κατ' ἴσον λόγον πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης (8)· «Πολῖται μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν».

Ἦσαν δ' οἱ ἄριστοι ἐν Ἀθήναις κατ' ἀρχάς, καὶ πολλοῦ τῆς Ἑλλάδος μετέπειτα, ισότιμοι πρὸς ἀλλήλους, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένοι τὴν τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων ισότητα, δι' ὃ καὶ ἐνιαχοῦ ἐλέγοντο ὅμοιοι, ὥστε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει (9)· «Ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι ». Ἡ δὲ κατωτέρα τάξις τοῦ λαοῦ ὑπέκειτο εἰς αὐτούς.

Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι διαδεχθέντες τὸν Κόδρον, ἀπὸ βασιλέων μετωνομάσθησαν κυρίως ἄρχοντες (10), ισόβιον ἔχοντες τὴν ἀρχήν, καὶ εἰ οὐχὶ διαδοχικήν, ἀλλὰ περιοριζομένην εἰς τὸ γένος τῶν Μεδοντιδῶν ἢ Κοδριδῶν, καὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας συγγενῶν αὐτῶν, τῶν Ἀλκμαιονιδῶν (11). Διετήρει δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη τὴν ὑπερτάτην δικαιοδοσίαν τῆς παλαιᾶς βασιλείας, ἀλλὰ κατέστη ὑπεύθυνος, κατὰ Πausανίαν (12), ἂν ἡ εἵδησις αὕτη δὲν εἶναι μᾶλλον, ὡς πιθανώ-

(7) Ἀριστοτ. Πολιτ. Δ, 6, 2.

(8) Αὐτ. Γ, 7, 7.

(9) Ε, 7, 4.

(10) Meursius, d. Archontibus Athen.—Bernhard. d. Archont.

(11) Bæckh. Pind. 300.

(12) ΣΤ, 5.

τερον, ἀναχρονισμός, τὰς μετὰ ταῦτα πολιτικὰς σχέσεις εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον ὀργανισμὸν ἀνάγων. Διήρκεσε δὲ τὸ τοιοῦτο πολίτευμα ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη.

Ἄλλ' ἅπαξ τὴν νίκην ἀραμένη κατὰ τῆς βασιλείας, ἐξηκολούθει ἡ ἀριστοκρατία πάντοτε ἐπιθετικωτέρα, ἵνα κατακτήσῃ ὅλως καὶ διανεμηθῇ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς τὰ λάφυρα. Δι' ὃ καὶ τὸ ισόβιον αὐτὸ τοῦ ἄρχοντος μέχρι τέλους φθονήσασα, μετὰ τὸν Ἀλκμαίωνα (13), ἐν Ὀλυμπιάδι 7, α, ἦτοι κατὰ τὰ 752 π. Χ. (14), περιώρισε τὴν ἀρχὴν τῶν αἰρετῶν Μεδοντιδῶν εἰς δεκαετῆ, ὅπως καὶ ὁ ἄρχων ἦττον δύνηται ἀπέναντι τῶν ἄλλων ὀλιγαρχῶν, καὶ ἡ ἐξουσία ταχύτερον μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον.

Τάχιστα δὲ μετὰ ταῦτα, ἐν Ὀλ. 16, γ' (714 π. Χ.) ἀπεγύμνωσε τέλος παντάπασι τοὺς Μεδοντίδας τοῦ ἀποκλειστικοῦ προνομίου τοῦ ἄρχειν, καὶ ἐξέτεινεν αὐτὸ ἐπὶ πάντας τοὺς εὐπατρίδας, ἐκ προφάσεως ὅτι ὁ Ἰππομένης κατέκλεισεν ἀπανθρώπως τὴν ἀτιμάσασαν αὐτὸν θυγατέρα του μετ' ἐμμανῶν ἵππων, οἵτινες τὴν κατέφαγον (15). Καὶ προφανὲς μὲν ἐστὶν ὅτι ἡ τὸ διήγημα τοῦτο προέκυψεν ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἡ τὸ ὄνομα ἐπλάσθη κατὰ τὸ διήγημα τύπον φέρον μεταγενεστέρας ἐπινοίας πρὸς δικαιολόγησιν τῆς μεταβολῆς. Ὅπως δὴποτε ὅμως, ὁ Ἰππομένης λέγεται ὁ τέταρτος δεκαετῆς Μεδοντίδης, καὶ ὁ Σουίδας ἀποκαλεῖ αὐτὸν τελευταῖον βασιλέα (16).

Μετὰ τρεῖς δὲ δεκαετεῖς τοῦ Ἰππομένου διαδόχους, ἐν

(13) Vellej. Pat. I, 8.

(14) Διον. Ἀλικ. Α, 71.

(15) Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. νστ' (Δούκ.)— Σουίδ.— Νικ. Δαμασκ. (Ἑκλ. Κωνστ. Πορφυρογ.)

(16) Φ. Ἰππομένης.

Ὀλ. 20, 6' κατὰ Πausανίαν (17), κατ' ἄλλους δ' ἐν Ὀλ. 24, α' (18), οἱ ὀλιγάρχαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἐν αὐτοῖς διανομὴν τῆς ἐξουσίας ἐπιδιώκοντες, κατεκερμάτισαν αὐτὴν εἰς ἐννέα ἄρχοντας, ἐτησίους αὐτοὺς ἀπὸ δεκατῶν καταστήσαντες. Ἐκτοτε δὲ βεβαίως ἀπесβέσθη ἡ βασιλεία παντάπασιν· ἀλλ' αὐτὴν ἀντικατέστησεν ἡ ἀριστοκρατία, οὐχὶ ἡ δημοκρατία, διότι τῶν ἀρχόντων τὰς θέσεις δὲν κατέστησαν οἱ Εὐπατρίδαι κοινάς, ἀλλὰ διετήρησαν δι' ἑαυτούς, ὡς λέγει ὁ Εὐσέβιος, καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Σύγκελλος (19)· « Ἄρχοντες ἐνιαύσιοι εὐρέθησαν (ἡρέθησαν) ἐξ Εὐπατριδῶν ». Διέμειναν δ' οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐφ' ὅλης τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν, δι' ὃ καὶ τὰ περαιτέρω περὶ αὐτῶν κατωτέρω ἀναπτυχθήσονται. Πρῶτος δ' αἰρεθεὶς ἐνιαύσιος ἄρχων λέγεται ὁ Κρέων.

Ὁ ἀγὼν λοιπὸν τῶν εὐπατριδῶν ἦν οὐχὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, οὐδ' ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὴν ἀρχὴν ἡττον ἐπαχθῇ τῷ λαῷ, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ καταλάβωσι καὶ διανεμηθῶσιν αὐτὴν, τοῦ ἄρχοντος διαφέροντος κατὰ μόνον τὸν ἀριθμόν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν ὄγκον, οὐδὲ κατὰ τῆς δυνάμεως τὴν αὐθαιρεσίαν. Ὡς πρὸς τὴν δικαστικὴν αὐτῶν καὶ ἐξουσίαν λέγεται (20) ὅτι « Κύριοι ἦσαν ὥστε τὰς δίκας αὐτοτελεῖς ποιεῖσθαι », ὅπερ ἐξηγεῖ ὁ Ἡσύχιος· « ἀφ' ὧν μὴ ἐστὶν ἐφιεῖναι ».

(17) Δ, 15.

(18) Larcher.

(19) Σ. 169, C.

(20) Bekker, Anecd. Σ. 449.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Δράκοντος νομοθεσία.

Ἄλλὰ τοὺς Εὐπατρίδας ἐλάνθανεν ὅτι, τῆς βασιλείας τὸ ἔρκος καταβάλλοντες, ὑπὲρ ἄλλων ἡγωνίζοντο, καὶ προωδοποιοῦν μόνον τὴν αὐτοῖς κατὰ πόδας ἐπομένην, καὶ ἐκ τῶν θριάμβων αὐτῶν ἐπωφελουμένην δημοκρατίαν· διότι ὁ δῆμος, ὃν ἐθεράπευον αἱ φατρίαι ἵνα ἔχωσιν αὐτὸν ὄργανον, βλέπων μειουμένην τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν, ἤρξατο ἐπεμβαίνων, καί, ἀπαιτητικώτερος γινόμενος, ἐζήτει ἐν τῇ συναισθήσει τῶν ἰδίων δικαιωμάτων παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, τῶν Εὐπατριδῶν, νόμους γραπτοὺς εἰς ἄμυναν κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας. Καὶ ἐπεκράτησε μὲν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀρχὴ σωτηρία καὶ ἀπαράβατος « ἀγράφῳ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἐνός » (1)· ἀλλ' οἱ Εὐπατρίδαι ἐδυσφόρουν τότε πρὸς τὸν τοιοῦτον περιορισμόν· μὴ δυνάμενοι ὅμως ν' ἀρνηθῶσι τὴν δικαίαν ἀπαίτησιν, ἐπροσπάθησαν καὶ νὰ ματαιώσωσιν αὐτὴν ὅσον ἐνεδέχετο ἐν τῇ ἐφαρμογῇ· δι' ὃ καὶ ὁ εὐπατρίδης Δράκων (2), ἀρχων ἐπώνυμος γινόμενος (3) ἐν Ὀλ. 39, α', ἔγραψε μὲν νόμους, ἀλλὰ, κατὰ τὴν γενικὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων, ἔγραψεν αὐτούς, ὡς ἔλεγεν ὁ Δημάδης (4), δι' αἵματος, οὐχὶ διὰ

(1) Ἀνδοκ. π. μυστηρ. § 85.

(2) Meurs. Solon, C. 13.—D. F. Jani, de Dracone Athen. legisla-
tore. Lips. 1707.—P. Prateji, Jurisprudentia vetus Draconis et Solonis, Lugd. 1759.—Bentlei opusc. Σ. 339.

(3) Αἰλ. Π. Γ. Η, 40. Πανρ. Θ, 36, 4.

(4) Πλούτ. Β. Σόλ. ΙΖ.

ἔλανος, τιμωρῶν θανάτῳ ὡς τὸν ἀνδροφόνον καὶ τὸν ἱερό-
 υλον, οὕτω τὸν ἔνοχον ἀργίας, ἢ κλοπῆς λαχάνων· διότι
 ἀ μὲν ἐλάσσονα τῶν ἐγκλημάτων ἔλεγεν ὅτι ἐθεώρει τῆς
 ποινῆς ταύτης ἄξια, διὰ δὲ τὰ μέγιστα αὐστηροτέραν δὲν
 ὕρισκε.

Καὶ ταῦτα μὲν, καίτοι τὴν γενικὴν περὶ αὐτοῦ ἐκφρά-
 ζοντα δόξαν, ὅτι αἱματηροὺς ἔθηκε νόμους ἢ πρὸς ἀντεκ-
 δίκησιν κατὰ τοῦ στασιάζοντος δήμου, ἢ ἵνα περιέλθωσι
 ταχέως εἰς ἀχρηστίαν, φαίνονται ὅμως ὑπερβολαὶ ἀπίθα-
 νοι, καὶ μεταγενεστέρων προλήψεων ἀπηχήσεις. Οὕτως,
 ἐν ἄλλοις, ἐπιγραφή τις ἀττική, νόμον τοῦ Δράκοντος πε-
 ριέχουσα (5), εἰκάζεται περιλαμβάνουσα καὶ τὰς φιλανθρώ-
 πους περὶ αἰδέσεως (6) διατάξεις, αἵτινες ἐντελῶς ἀπάδου-
 σι πρὸς τὸν ἀποδιδόμενον θηριώδη χαρακτῆρα εἰς τὴν Δρα-
 κόντιον νομοθεσίαν. Ἡ πιθανωτέρα ἄρα εἰκασία ἐστὶν ὅτι
 ἡ ἀπαίσιος ἐκείνη φήμη προσηρτήθη εἰς τὴν νομοθεσίαν
 ταύτην οὐχὶ δι' ἕτερον λόγον, εἰμὴ διότι αὕτη ἦν μόνον
 ἡ τῶν ποινικῶν ἢ φονικῶν νόμων διαβρύθμισις, ὡς ἐξάγε-
 ται καὶ ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους, λέγοντος (7)· « Δράκοντος
 δὲ νόμοι μὲν εἰσὶ, πολιτεία δὲ ὑπαρχούσῃ τοὺς νόμους
 ἔθηκεν. Ἰδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν ἐστιν, ὅτι καὶ
 μνείας ἄξιον, πλὴν ἡ χαλεπότης διὰ τὸ τῆς ζημίας μέ-
 γεθος »· ἐξ οὗ χωρίου πρόδηλον γίνεται ὅτι ὁ Δράκων οὐδό-
 λως ἐπεχείρησε τὴν σύνταξιν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μόνον
 τὴν θέσιν νόμων δικαστικῶν, καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα ἐπι-
 γραφή φαίνεται πραγματευομένη περὶ μόνων τῶν φονικῶν,
 καὶ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν, ὁ

(5) Corp. Inser. Attic. I, p. 37, N. 61.

(6) Ἰδ. Μέρ. Γ. Τμ. Β, Διαίρ. Β. Κεφ. Β.

(7) Πολιτ. Β, 9, 9.

πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐγκατέστησε πιθανῶς πρὸς τῷ ἤδη ὑπάρχοντι τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Δικαστικοὶ λοιπὸν τοιοῦτοι νόμοι δὲν προὔτιθεντο, ἢ καὶ δὲν ἠδύναντο ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἔχωσι, τὴν κατεύνασιν τοῦ πολιτικοῦ ἀναβρασμοῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ τὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν ὑφ' ᾧ ἐγόγγιζεν ὁ δῆμος καὶ καθ' ὧν ἐξανίστατο. Ἄν μάλιστα ἀληθεύῃ ἡ ἀποδιδομένη αὐτοῖς αἵματηρὰ αὐστηρότης, ἢ τὰ ἐλάσσονα πλημμελήματα ἀπηνῶς τιμωροῦσα, ἐπόμενον θὰ ἦτον ἔτι μᾶλλον νὰ ἐρεθίσῃ αὐτὴ τὰς ταπεινοτέρας τάξεις, διότι κατὰ τούτων μάλιστα θὰ ἐξησκεῖτο ἡ ἄδικος σκληρότης αὐτῆς, καὶ ν' αὐξήσῃ τῶν ὀλιγαρχῶν τὸν φρονηματισμόν, νέον ὄπλον καταπιέσεως χορηγοῦσα αὐτοῖς, νὰ δεινώσῃ ἐπομένως μᾶλλον ἢ νὰπραύνη τοὺς ἐμφυλίους τῆς πόλεως σπαραγμούς.

Διὰ ταῦτα καὶ μετὰ τὴν θέσιν τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος, ἡ δυσἀρέσκεια οὐ μόνον δὲν ἐκόπασεν, ἀλλ' ἐκορυφώθη μάλιστα εἰς ἀναπεπταμένην στάσιν ἐν Ὀλ. 42, α'. (612 π. Χ.), ἢ 40, α (8), ἢ 44, γ (9), καὶ ἐκ ταύτης ἐπωφεληθεὶς ὁ εὐπατρίδης Κύλων, ἠθέλησεν, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δημοτικῆς μερίδος τιθέμενος, νὰ καταλάβῃ τὴν τυραννίδα (10). Καὶ τὴν μὲν στάσιν κατέβαλον οἱ εὐπατρίδαι ὑπὸ τοὺς Ἀλκμαιωνίδας. Ἀλλ' ἡ τούτων ἀποτρόπαιος προδοσία, ἀποσφαζάντων ἀσεβῶς τοὺς ἱκέτας τῶν θείων βωμῶν, ἐστράφη κατ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, καὶ τοῦ δήμου ἤδη μείζονα ἔχοντος εἰς τὰ κοινὰ τὴν ἐπιβρόχην, κατίσχυσεν ἡ πρότασις ἐπισήμου πολίτου τῆς δημοτικῆς μερίδος, καίτοι καὶ αὐτοῦ εὐπατρίδου, τοῦ Σόλωνος, ὅπως, εἰ καὶ νικηταί,

(8) Clinton, F. H. I, 212.

(9) Bæekh, Pind. Pyth. Σ. 300.

(10) Ἡρόδ. Ε, 71.

κηρυχθῶσιν ὅμως οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι, καὶ οἱ μὲν ζῶντες ἐξορισθῶσι, τῶν δ' ἀποθανόντων τὰ ὅσῃα εἰφθῶσιν ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς καὶ μετὰ τὸ *Κυλώνειον* κληθὲν τοῦτο ἄγος « τῶν *Κυλωνείων* οἱ περιγερόμενοι *τάλιν* ἦσαν ἰσχυροί » (11), καὶ ὁ δῆμος ἐνεδυναμοῦτο, μοχλὸς αὐτὸς γινόμενος μεταξὺ τῶν ἀλληλομαχούντων ὀλιγαρχῶν.

Μετὰ δὲ τὰς ταραχὰς ταύτας προσεκλήθη ἐκ Κρήτης ὅπως καθάρῃ ἐκ τοῦ ἄγους τὴν πόλιν ὁ ἐκ Φαιστοῦ Ἐπιμενίδης (12), ὅστις ὅμως, πλὴν τῆς τελεστικῆς σοφίας δι' ἣν ἐφημίζετο, ἐκέκτητο καὶ πολιτικὴν σύνεσιν, καὶ τῷ Σόλῳ « πολλὰ προσυπηργάσατο καὶ προωδοποίησε τῆς νομοθεσίας » (13).

(11) Πλούτ. Β. Σόλ. IB.

(12) C. G. Grabener, de Epimenide κτλ. Misn. 1742—G. F. Heinrichs, Epimenides aus Kreta, Lpz. 1801.

(13) Πλούτ. Αὐτ.